

JINENIS

VOLUME 3

CİLT

ISSUE 3

SAYI

2024

JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY
ENTREPRENEURSHIP AND
INNOVATION STUDIES

DİSİPLİNLERARASI GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİKÇİLİK
ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN : 2822-6380

JINENIS.COM

Table of Contents/İçindekiler

<i>About the Journal/Dergi Hakkında</i>	<i>III</i>
<i>Aim & Scope/Amaçlar ve Kapsam</i>	<i>III</i>
<i>Ortaöğretim Okullarında Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin Girişimcilik ve Problem Çözme Becerisine Etkisi</i>	<i>100</i>
<i>Türkiye'deki Nöromuhasebe ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi</i>	<i>127</i>

Editors in Chief/ Baş Editörler

Prof. Dr. Kürşat Demiryürek, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

Assoc. Prof. Ali Kahramanoğlu, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

Assoc. Prof. Nur İlkay Abacı, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

Layout Editors / Düzen Düzenleyici

Hadi Amiri, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

Final Reader Editor/ Son Okuyucu Editörü

Faruk Gülşen, Ondokuz Mayıs University (OMU), Turkey

About the Journal/Dergi Hakkında

Before the evaluation process, the editors inspect all articles with the Turnitin plagiarism program. The article acceptance requirement is 25%. Our journal uses a double-blind peer-review system. Those found suitable for evaluation are sent to at least two referees in the relevant field. The names of the referees are kept confidential, and the reports are kept for five years. If one of the referee reports is positive and the other is negative, the article can be sent to a third referee or the Editorial Board can review the referee reports and make the final decision. The authors take into account the criticism and suggestions of the referee and the Editorial Board. If there are issues that they do not agree with, they have the right to object together with their reasons. The referee list is published on the website at the end of each year.

Tüm makaleler değerlendirme sürecinden önce editörler tarafından 'Turnitin' intihal programı ile denetlenmektedir. Makale kabul şartı %25'tir. Dergimiz çift taraflı kör hakemlik sistemi kullanır. Değerlendirme için uygun bulunanlar, ilgili alanda en az iki hakeme gönderilir. Hakemlerin isimleri gizli tutulur ve raporlar beş yıl süreyle saklanır. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde, yazı, üçüncü bir hakeme gönderilebilir veya Yayın Kurulu, hakem raporlarını inceleyerek nihai kararı verebilir. Yazarlar, hakem ve Yayın Kurulunun eleştirisi ve önerilerini dikkate alırlar. Katılmadıkları hususlar varsa, gerekçeleriyle birlikte itiraz etme hakkına sahiptirler. Hakem listesi her yılın sonunda web sayfasında yayımlanır.

Aim & Scope/Amaçlar ve Kapsam

JINENIS (Journal of Interdisciplinary Entrepreneurship and Innovation Studies) is a journal aiming to publish research articles/compilations of national and international researchers about the latest developments in the field of Entrepreneurship and innovation field from all disciplines.

JINENIS (Disiplinlerarası Girişimcilik ve Yenilikçilik Çalışmaları Dergisi), Girişimcilik ve Yenilikçilik alanında tüm disiplinlerden son gelişmeler hakkında gerek ulusal gerekse de uluslararası araştırmacıların araştırma makaleleri/derlemelerini yayınlamayı amaçlayan bir dergidir.

Ortaöğretim Okullarında Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin Girişimcilik ve Problem Çözme Becerisine Etkisi

Erdal AYDOĞDU¹, Belgin BAL İNCEBACAĞI^{2*}

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Samsun

¹<https://orcid.org/0009-0003-2793-8242>

²<https://orcid.org/0000-0003-4643-8051>

*Corresponding author: belgin.bal@omu.edu.tr

Araştırma Makalesi/Derleme

Makale Tarihiçesi:

Geliş tarihi: 16.07.2024

Kabul tarihi: 16.08.2024

Online Yayınlanma: 31.12.2024

Anahtar Kelimeler

1 Lise Öğrencisi

2 Problem Çözme Becerisi

3 Girişimcilik Becerisi

4 Etki

5 Beden Eğitimi ve Spor Dersi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; ortaöğretim kurumlarında yer alan Beden Eğitimi ve Spor Dersini düzenli şekilde alan öğrencilerin cinsiyet, öğrenim türü, sınıf düzeyi, sayısal, sözel, dil ve eşit ağırlık gibi farklı bölümlerde değişkenlerinin lise kademelerinde yer alan öğrencilerinin problem çözme ve girişimcilik yeterliliklerini yordama derecesini ortaya koymak; aynı zamanda kademelere göre lise öğrencilerinin problem çözme ile girişimcilik becerileri arasındaki etkisini belirlemektir. Çalışma grubunda 465 lise öğrencisi yer almaktadır. Çalışmada veriler lise öğrencilerinin demografik özelliklerinin yer aldığı sorular ile Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan "Problem Çözme Envanteri" ile öğrencilerin girişimcilik yeterliliklerini belirlemek için Avrupa komisyonu tarafından desteklenen "Astee-Girişimcilik Eğitimi için Ölçme Araçları ve Göstergeler Geliştirme" projesi kapsamında kullanılan ve Ataseven (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan "Girişimcilik Yeterlikleri Ölçme Aracı" (GYÖA) ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda farklı lise türlerine sahip öğrencilerin beden eğitimi dersinin girişimcilik ve problem çözme becerisi üzerinde etkisine bakıldığında genel olarak katılımcıların girişimcilik yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Girişimcilik becerileri ve girişimsel niyetlerinde belirlenen farklılıkların sebepleri olarak eğitim ve deneyim farklılıkları olacağı düşünülebilir.

The Impact of Physical Education and Sports Lessons on Entrepreneurial and Problem-Solving Skills in Secondary Schools

Research article/Reviews

Article History:

Received: 16.07.2024

Accept: 16.08.2024

Available online: 31.12.2024

Keywords:

1 High School Student

2 Problem-solving skills

3 Entrepreneurial skills

4 Impact

5 Physical Education and Sports Classes

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the degree to which physical education and sports lessons in secondary education institutions predict high school students' problem-solving and entrepreneurial competencies based on variables such as gender, type of education, grade level, and different academic areas (numerical, verbal, language, and equal weight). Additionally, the study seeks to identify the impact of problem-solving and entrepreneurial skills among high school students across different grade levels. The study group consists of 465 high school students. Data were collected using demographic questions about the students and the "Problem Solving Inventory," developed by Heppner and Peterson (1982) and adapted into Turkish by Şahin, Şahin, and Heppner (1993). The students' entrepreneurial competencies were assessed using the "Entrepreneurial Competency Measurement Tool" (ECMT), which was developed as part of the "ASTEE - Tools and Indicators for Entrepreneurship Education Measurement" project supported by the European Commission and adapted into Turkish by Ataseven (2016). The study found that, when examining the effect of physical education lessons on entrepreneurial and problem-solving skills across different types of high schools, participants generally exhibited medium levels of entrepreneurial competencies. Differences

GİRİŞ

Eğitim ve öğretim nitelik ve nicelik olarak insanların gelişmesi, kişiliğinde, yaşamında belirli değişikliklerin ve gelişmelerin elde edilmesi amacıyla gerçekleştirilen planlı, sistemli etkinliklerin tamamıdır (Ertürk, 1987). Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim öğretim programlarında da ifade ettiği gibi eğitim, en genel amacıyla bireyin kişilik, mutluluk, sağlık kazanmasını; girişimci, üretken, problem çözme becerisi gelişmiş bilimsel ve ekonomik olarak topluma, ulusuna yararlı olacak özellikler edinmesini amaçlar (MEB, 2018) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programının (2024) "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey becerileri ve yetkinlikleri kazanmış; ilgi ve yetenekleri doğrultusunda öğrencilerin bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır insanlar olmalarını sağlamaya yönelik olarak genel amaçları ifade ettiği görülmektedir. Ülkelerin ekonomik açıdan ilerlemesi ve gelişmesi değişen şartlara hızlı uyum sağlayabilme yetisine sahip girişimcilerin yetiştirilebilmesi ile orantılıdır (Yaman, Bal İncebacak & Sarışan Tungaç, 2022). Girişimcilerin, ülke ekonomisine inovasyon, istihdam, kalkınma alanlarında birçok fayda sağladığı bilinmektedir (Özkul & Örün, 2016).

Ar-Ge ve inovasyonun temel kaynağı eğitilmiş insan gücüdür (Taş, 2017). İkinci Dünya savaşından sonra Fiziksel ve ekonomik koşulları kötü durumda olan Almanya ve Japonya'nın kısa zamanda tekrar büyük ve güçlü devletler haline gelebilmesinde iyi yetişmiş insan kaynağının katkılarının büyük olduğu düşünülmektedir. 21. yüzyılda Dünya'da ülke ve uluslar ister gelişmiş, isterse gelişmemiş olsun eğitime verdikleri önem ülkenin kalınmasındaki nitelik ve niceliği ile doğru orantılıdır (Erbay & Özden, 2013). Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı'nda (2014-2018);

- Eğitim sisteminde girişimciliğe yer verilmesi,
- Girişimcilik kültürünün erken yaşta benimsetilmesi,
- Öğrencilerin Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi,
- Girişimciliğin ticaret, sanayi ve hizmet sektörlerinde olduğu gibi tarım sektöründe de desteklenmesi ve sürdürülebilir hale getirilmesi,
- Üniversite ile sanayi iş birliğini girişimciliği geliştirme yönünde kullanılması vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013). Bu açıdan yeni yetişen toplumun bireylerinin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi önemlidir. Yaşadığımız çağ, bilgiye ulaşmaktan ziyade bilgiyi

kullanma becerisine sahip bireylere bağlıdır. Varis (2007) bireylerin işbirliğinin rekabeti değiştirdiği ve etkili iletişim teknolojilerine bağlı olduğu ve geleneksel olmayan problem çözme becerilerine sahip olunması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu değişimler 21. yüzyıl becerilerinin yeniden tanımlanması ve bu değişimlerin eğitim sistemine nasıl entegre edilmesi gerektiği sorusunu gündeme getirmiştir. Bu şekilde yeni çerçevelerin geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Brown, Lauder & Ashton, 2008). Ananiadou ve Claro (2009) 21. yüzyıl becerilerinin ilerleyen toplumlarda nitelikli iş gücünü ve iyi bireyler yetişmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu yüzyılın en önemli ihtiyaçlarından biri de öğrencilerin günlük hayatlarını kolaylaştıracak bilgileri kazandırmasıdır. Ayrıca elde ettikleri bilgileri iş dünyasına katılmalarını destekleyecek şekilde de düzenlemelerde önerilmektedir (Trilling & Fadel, 2009). Harari'ye göre (2018) bu yüzyılda bilginin direk verilmesi yerine, öğrencinin öğrendiği bilgiyi gerçek hayatta nasıl ilişkilendireceğini öğrenmesi gerekmektedir. Bu yüzden yeni yüzyılda yaşam becerilerinin kazandırılmasına daha fazla önem verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Gençlerin fiziksel ve ruhsal olgunluklarının iyi olması ülkenin ve ulusların geleceklerini ileri seviyelere ulaştırmasında çok önemlidir. Bu yüzden de gençlere verilen eğitimlerin niteliği çok önemlidir. Bu amaçla eğitim programlarından beklenen bireylerin gizil güçlerini ve yeteneklerini ortaya çıkartacak şekilde planlanması gereklidir (Gökmen 1988). Bu açıdan verilen eğitimlerin bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönleriyle bütüncül şekilde yetiştirilmesi önemlidir. Sadece zihinsel değil fiziksel eğitime katkı sağlayacak şekilde yapılandırılması önerilmektedir. Bu açıdan beden ve spor eğitimi dersleri eğitimin ayrılmaz parçası olarak görülmektedir (Bookwalter & Vander Zwaag, 1969). Bu açıdan beden ve spor eğitime önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Beden eğitimi derslerinde yer alan kas etkinlikleri, zihin gelişimini destekleyen, beden-zihin koordinasyonu ve buna bağlı problem çözme becerisini destekleyen etkinlikler ile bireylerin toplumsal ve ruhsal açıdan olumlu davranışları geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Bireyin sinir ve kas gelişimi için zihinsel ve duygusal yönden de gelişimine katkı sağlamaktadır (Günüşık, 1973). Bu tanımlamaya bakıldığında, beden eğitiminin, esnek kurallara dayalı oyuna, jimnastiğe, spora dönük alıştırma ve çalışmaların tümünü kapsayan geniş tabanlı bir etkinlik olarak bireyin beden sağlığını, ruh sağlığını, beden becerilerini geliştirmeye yönelik şekilde planlanması gereklidir. Demirbolat (1988a) sporun, beden eğitimi faaliyetleri içinde özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı, katı kurallarla çevrili bir etkinlik olarak ifade edileceğini belirtmiştir. Eğitim hayatı bir yarış havası içinde ilerlediği için spor alanları kişilerin baskıdan uzak bir alanda kendini ifade etmesine olanak

sağlamaktadır. Demirbolat (1988b) bu durum bireylerin kendisini tanıma, tanıtma, etkinlikte bulunduğu özgür alanda kişiliğine ait bazı gerçekleri yakalama şansını vermektedir. Ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor derslerinin içeriğinde; yürüyüş, koşu, atma ve atlama, amaca yönelik her türlü bireysel, eşli ve grupla araçlı ve aracın yapılan bedensel hareketler, dans ve kendini ifade, yüzme, eğitsel oyunlar, küçük alan oyunları, sportif oyunlar, izcilik vb. etkinlikler yer almaktadır (Gündüz 1988). Ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor dersi, psikomotor becerilerinin yanında bağımsız, kendini yönetebilen, kararlı, kurallara saygılı, topluluk ve arkadaşlık sevgi ve bağlılığı içinde işbirliği, kendine ve topluma yararlı olma, milli duyguları kuvvetli bir kişi olma gibi olumlu davranışları da geliştirebilmektedir. Bundan dolayı beden eğitimi ve spor etkinliklerinin bütüncül gelişime katkı sağladığına inanılmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi, kendine güven, kararlılık, problem çözme, risk alma becerilerini geliştirmektedir. Problem çözme tüm hayatımız boyunca bizlere gerekli olan beceriler arasındadır.

Problem çözme genellikle problemleri ele almayı, değerlendirmeyi ve bir çözüme ulaşmayı ifade eder (Heppner ve Petersen, 1982). Son yıllarda matematik eğitimine bakış açısında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Geçmişte matematik eğitimi, matematik kurallarını bilen ve uygulayan bireyler yetiştirmek olarak ifade edilmiştir (Soylu & Soylu, 2006). Ancak 21. yüzyılda bu yaklaşım yerini yapılandırmacı eğitime bırakmıştır. Artık eğitimin amacı, öğrencilerin öğrendiği bilgileri problem çözmeye uygulayabilen, strateji geliştirebilen ve bilgilerini aktarabilen bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda, beden eğitimi derslerinin de problem çözme becerilerini geliştirme potansiyeli üzerine durulmaktadır. Beden eğitimi ve spor derslerinde uygulanan stratejik düşünme ve oyunlar, öğrencilerin problem çözme yeteneklerini destekleyebilir ve matematiksel düşünme becerileri ile ilişkilendirilebilir. Bu nedenle, öğrencilerin bu becerilere ne kadar sahip olduklarının belirlenmesi önemlidir. Problemleri çözme düzeyleri belirlendikten sonra, bu becerilerin eğitim sistemine entegre edilmesi daha kolay olacaktır. Literatürde, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmelerinin önemi vurgulanmaktadır (Bal İncebacak & Ersoy, 2016). Yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde yaratıcı problem çözme ve problem çözme becerisinin öğrenilebilir olduğunu birçok araştırmacı (Larkin, 1980; Chi, Feltovich & Glaser, 1981; Bal İncebacak & Ersoy, 2015) söylemiştir. Bu açıdan her dersin içinde yer verilmesi gerekmektedir. Problem çözme becerisi literatürde her ne kadar genellikle matematik dersi ile ilişkilendirilse de, farklı eğitim branşları açısından da etki ve katkıları tartışılmazdır. Örneğin öğrencilerde bazı beceri hareketlerinin öğreniminde; kendine güveni, kararlılığı, girişimciliği, atılganlığı artarken, sportif oyunlara bir takımın mensubu olarak katılmakla da çocuklarda zamanla karşılıklı yardımlaşma, beraber çalışma, takımın diğer

oyuncularına ve oyunun düzenine saygılı olma duyguları da gelişmektedir (Gündüz 1988). Bu aynı zamanda problem çözme becerisine de etki etmektedir. Takım halinde yapılan çalışmalar zamanla çocuğa, böyle bir ortam da nasıl hareket edeceğini gerek kendi hareketlerini ve gerekse heyecanını nasıl kontrol edeceğini bilme gibi konuları da öğretebilmektedir. Takım halinde yapılan sporlar sayesinde insanlar ve gruplar arasındaki sosyal ilişki ve bağların kuvvetlendiğine ve sosyal menfaatlerin kısıldığına da inanılmaktadır. Görüldüğü gibi gelecekte toplumda sorumluluk yüklenecek yetişkinlerin; psikomotor gelişimlerinde, iyi alışkanlıklar edinmesinde, gerek kişilerarası gerek toplumlar arası iyi ve olumlu ilişkilerin kurulmasında ve devam ettirilmesinde aynı zamanda barış içinde mutlu yaşamda, ortaöğretim kuramlarındaki beden eğitimi ve spor etkinlikleri büyük bir önem taşımaktadır (Akgün 1982).

Düzenli beden eğitimi dersi alan lise öğrencilerinin problem çözme ve girişimcilik yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, bu iki becerinin gelişimi ve etkileşimi üzerine alana önemli katkılarda bulunabilir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı; cinsiyet, öğrenim türü, sınıf düzeyi ve lise türü değişkenlerinin düzenli beden eğitimi ve spor dersi alan lise öğrencilerinin problem çözme ve girişimcilik yeterliliklerini yordama derecesini ortaya koymak; aynı zamanda lise öğrencilerinin problem çözme ile girişimcilik yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

MATERYAL ve METOD

Bu çalışmanın amacı; ortaöğretim kurumlarında yer alan Beden Eğitimi ve Spor Dersini düzenli şekilde alan öğrencilerin cinsiyet, öğrenim türü, sınıf düzeyi, sayısal, sözel, dil ve eşit ağırlık gibi farklı bölümlerde değişkenlerinin lise kademelerinde yer alan öğrencilerinin problem çözme ve girişimcilik yeterliliklerini yordama derecesini ortaya koymak; aynı zamanda kademelere göre lise öğrencilerinin problem çözme ile girişimcilik becerileri arasındaki etkisini belirlemektir. Bu araştırmanın yürütülmesinde, genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Genel tarama modelinde, çok sayıda bireyden oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır (Karasar, 2007).

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada tarama yöntemi doğrultusunda düzenli Beden Eğitimi ve Spor Dersini alan lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin düzeyini belirlemek için “Problem Çözme Envanteri” ve girişimcilik yeterlilik düzeyini belirlemek için “Girişimcilik Yeterlilikleri Ölçme Aracı” ölçeği uygulanmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Bu çalışmada, demografik bilgi formunun geliştirilmesi sürecinde şu işlemler yapılmıştır: Amaç ve içerik belirleme, soru tasarımı, uzman görüşü ve geri bildirim alma, pilot uygulama, son gözden geçirme ve revizyon, geçerlilik ve güvenilirlik testleri, son versiyonun hazırlanması ve veri toplama süreçlerini içermektedir. Bu amaca uygun olarak çalışmada veriler lise öğrencilerinin demografik özelliklerinin belirlenmesi için cinsiyet, ders alma durumu, sınıf düzeyi, ailede girişimci olma durumu, milli sprocu olma gibi değişkenlere ait sorulara yer verilmiştir.

Girişimcilik Yeterlikleri Ölçme Aracı: Lise öğrencilerinin girişimcilik yeterliliklerini belirlemek için Avrupa komisyonu tarafından desteklenen “*Astee-Girişimcilik Eğitimi için Ölçme Araçları ve Göstergeler Geliştirme*” projesi kapsamında kullanılan ve Ataseven (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan ve Şirin, Eratlı, Özoruç ve Koç (2020) tarafından geliştirilen ve lise öğrencilerine uyarlanan “Lise Öğrencileri Girişimcilik Yeterlikleri Ölçme Aracı” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Geliştirilen ölçek 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar, Girişimcilik Becerileri, Girişimcilik Tutumları, Girişimcilik Bilgisi, Girişimcilik Eğitiminden Duyulan Memnuniyet Düzeyi ve Girişimsel Niyetler olarak isimlendirilmiştir (Ataseven, 2016). Bu faktörlerden 1-9. maddelerin girişimcilik tutumunun, 10-15. maddelerin girişimcilik eğitimi verimliliğinin, 16-18. maddelerin girişimcilik bilgisinin, 19-30. maddelerin girişimcilik becerilerinin, 31-39. maddelerin girişimcilik niyetlerinin alt boyutları olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin verilerinin analizinde tüm maddelerin toplam puan hesaplamasıyla beraber alt boyutlar da ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Ölçeğin orijinal halinde iç tutarlılık katsayısının .92 olarak hesaplanmıştır (Ataseven 2016). İlgili çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

Problem Çözme Envanteri

Çalışmada Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan “Problem Çözme Envanteri” veriler toplanmıştır. Problem Çözme Envanteri, 32 maddeden oluşmaktadır. Problem Çözme Envanteri Aceleci Yaklaşım (9 Madde-13*,14*,15*,17*,21*,25*,26*,30*,32*), Düşünen Yaklaşım (5 Madde-18,20,31,33,35) Kaçınan Yaklaşım (4 Madde-1*,2*,3*,4*), Değerlendirici Yaklaşım (3 Madde- 6,7,8), Kendine Güvenli Yaklaşım (6 Madde-5,23,24,27,28,34*), Planlı Yaklaşım (4 Madde, 10,12,16,19) olarak alt faktörlere sahiptir. Soru maddelerinde * ile işaretlenen maddeler, ters çevrilerek hesaplanmıştır. Ölçek likert türünde 6 seçenekten oluşmaktadır. Her bir madde altı seçenekte değerlendirilmektedir (1 Her zaman böyle davranırım, 2 Çoğunlukla böyle davranırım, 3 Sık sık böyle davranırım, 4 Arada sırada böyle davranırım, 5 Ender olarak böyle davranırım ve 6 Hiçbir

zaman böyle davranmam). Ölçeğinin Cronbach Alpha değeri; 0.90 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach Alpha değeri, 0.78 olarak bulunmuştur.

Evren ve örneklem

Çalışma evrenini, Türkiye'nin Karadeniz bölgesinde bulunan Samsun ilinde yer alan liselerde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak zaman ve emek yönünden sıkıntılı olduğun kolay örnekleme yöntemiyle evreni temsil eden örneklem seçilmiştir. Örnekleme Samsun ilinde öğrenim gören 465 lise öğrencisi örneklem grubunu oluşturmaktadır. Örneklem grubunda yer alan erkek öğrenci sayısı 184, kadın öğrenci sayısı 281'dir. Öğrencilerin 91'i 9. sınıf, 134 10. Sınıf, 124'ü 11. Sınıf, 116'sı 12. Sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin ailelerinde girişimcilik faaliyetinde bulunanların sayısına bakıldığında büyük çoğunluğu ailesinde girişimci olmadığı 103 öğrencinin ailesinden bir üyesinin girişimcilik faaliyetinde bulunduğu görülmektedir. Öğrencilerin okullarda milli sporcu olarak yer alıp olmadıklarına ilişkin bulgulara bakıldığında 105 öğrencinin aktif olarak milli sporcu olarak görev aldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin girişimcilik dersini alma durumlarına bakıldığında öğrencilerden sadece bir okuldaki bir sınıfın öğrencilerinin (N:29) girişimcilik dersi aldığı görülmüştür. Öğrencilerin ders ortaması 85 ve üstü olan 169 öğrencinin olduğu, 202 öğrencinin başarısının 60-84 arasında olduğu, 94 öğrencinin ise ortamasının 59'un altında olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin beden ve spor eğitimi ders ortaması 85 ve üstü olan 336 öğrencinin olduğu, 114 öğrencinin başarısının 60-84 arasında olduğu, 15 öğrencinin ise ortamasının 59'un altında olduğu belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları beden eğitimi öğretmeni olan araştırmacı tarafından yüz yüze olacak şekilde öğrencilere 2023-2024 eğitim öğretim döneminde uygulanmıştır. Elde edilen veriler yoluyla bulgulara ulaşılması için bir istatistik programı aracılığıyla analizler yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Bağımlı değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit için Shapiro Wilk, Çarpıklık ve Basıklık testleri yapılmıştır. Çoğu psikometrik amaç için $\pm 1,0$ arasındaki basıklık değeri mükemmel kabul edilir (Tabachnick & Fidell, 2013), ancak belirli uygulamaya bağlı olarak çoğu durumda $\pm 2,0$ arasındaki bir değer de kabul edilebilir. Elde edilen sonuçlara göre basıklık ve çarpıklık değerlerine göre bağımlı değişkenlerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Table 1. Envanter ve Ölçek Verilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçekler	N	Test İstatistiği (W)	p Değeri	Basıklık (kurtosis)	çarpıklık (skewness)
Problem Çözme Envanteri	465	,045	,028	,008	-,134

Girişimcilik Yeterlilik Belirleme	,033	,200	2,03	,068
-----------------------------------	------	------	------	------

Tablo 1’de iki ölçek için de p değerleri 0.05 (veya daha küçük), bu da test istatistiklerin sonuçlarına göre veri dağılımlarının normal dağılım gösterdiği söylenebilir. "Problem Çözme Envanteri" için basıklık .008 ve çarpıklık -.134 olarak bulunmuştur. "Girişimcilik Yeterlilik Belirleme" için ise basıklık 2,03 ve çarpıklık ,068 olarak hesaplanmıştır. Bu veriler ışığında her iki ölçekte de veri dağılımlarının normal olduğu, çünkü her iki durumda da Shapiro-Wilk testi sonuçlarının p değerlerinin çok küçük olduğu görülüyor. Problem çözme envanteri için normal dağılım, girişimcilik yeterlikleri belirleme için ise normale yakın dağılım denilebilir.

İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında grubun normal dağılıma durumlarına göre T testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Anaova testi kullanılarak analiz yapılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Bu kısımda veri toplama araçları ile elde edilen verilerin analizleri ve yorumları yer almaktadır.

Problem Çözme Envanteri ve Girişimcilik Yeterlilikleri Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler (Tablo 2).

Table 2. Problem Çözme Envanteri ve Girişimcilik Yeterlilikleri Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyutlar	N	$\bar{x}$	SD
Girişimcilik Tutumları	465	3,7269	,55912
Girişimcilik Eğitiminden Duyulan Memnuniyet Düzeyi	465	2,9846	,93596
Girişimcilik Becerileri	465	4,0982	,70755
Girişimcilik Bilgisi	465	3,7987	,59097
Girişimcilik Niyetleri	465	3,3995	,49696
Girişimcilik Yeterlilikleri Toplam Puanı	465	3,5878	,40908
Aceleci Yaklaşım	465	3,3407	,70705
Düşünen Yaklaşım	465	2,7699	1,08586
Kaçıngan Yaklaşım	465	3,5505	,77534
Değerlendirici Yaklaşım	465	2,7341	1,08001
Kendine Güvenli Yaklaşım	465	2,8867	,84053
Planlı Yaklaşım	465	2,7812	1,04394
Problem Çözme Envanteri Toplam Puanı	465	3,0570	,53770

Tablo 2’de Girişimcilik Yeterliliklerine İlişkin Betimsel İstatistik sonuçları görülmektedir. Boyut ortalamaları incelendiğinde girişimcilik tutumları $X=3.72\pm.55$; girişimcilik eğitiminden duyulan memnuniyet düzeyi ortalama değeri $X=2.98\pm.93$; girişimcilik becerileri ortalama değeri $X=4.09\pm.70$; Girişimcilik Bilgisi $X=3.79\pm.59$; girişimcilik niyetleri ortalama değeri $X=3.39\pm.49$; Girişimcilik yeterlilikleri toplam puanı ortalama değeri $3.58\pm.40$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların, girişimcilik tutumları açısından orta düzeyde eğilime sahip oldukları, girişimcilik

eğitiminden orta düzeyde memnuniyet duydukları, girişimcilik becerileri açısından yüksek düzeyde oldukları ve bu alanda güçlü oldukları görülmektedir. Katılımcıların girişimcilik bilgisi de nispeten yüksektir ve girişimcilik niyetleri orta düzeyde olup, girişimcilik yapma eğilimleri bulunmaktadır. Genel olarak katılımcıların girişimcilik yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Problem Çözme Envanteri Boyut ortalamaları incelendiğinde aceleci yaklaşım $x=3.34\pm.70$; düşünen yaklaşım ortalama değeri $x=2.76\pm.1.08$; kaçınan yaklaşım ortalama değeri $x=3.55\pm.77$; değerlendirici yaklaşım $x=2.73\pm.1,08$; kendine güvenli yaklaşım ortalama değeri $x=2.88\pm.84$; planlı yaklaşım $x=2.78\pm.1.04$; problem çözme envanteri toplam puanı ortalama değeri $3,05\pm.53$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların problemleri çözerken aceleci bir yaklaşım sergilemekte oldukları ve aynı zamanda da stres altında çalıştıklarını göstermektedir. Düşünen yaklaşım açısından bakıldığında analiz ve düşünme süreçlerinde zorluk yaşadıkları söylenebilir. Katılımcılar problemlerle yüzleşmeye istekli olup, kaçınmak yerine çözmeye çalışmaktadır. Fakat problem çözme süreçlerinde yeterince eleştirel düşünme veya değerlendirme yapmadıkları anlaşılmaktadır. Katılımcıların, kendilerine güven eksikliği yaşamakta ve belirsizlik durumlarında rahat hissetmedikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların problemleri sistematik bir şekilde ele alma veya planlama yapma konusunda zorluk yaşadıkları ifade edilebilir. Genel olarak katılımcıların problem çözme yetenekleri ortalama düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Table 3. Cinsiyet Değişkenlerine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri ve Problem Çözme Envanteri

	Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SD	t	p
Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri	Girişimcilik Tutumları	Erkek	184	3,7313	,59290	,137	,249
		Kadın	281	3,7240	,53692	,134	
	Girişimcilik Eğitimi Memnuniyet Düzeyi	Erkek	184	2,8659	,91229	-2,221	,305
		Kadın	281	3,0623	,94469	2,238	
	Girişimcilik Bilgisi	Erkek	184	4,1159	,68894	,437	,474
		Kadın	281	4,0866	,72046	,441	
	Girişimcilik Becerileri	Erkek	184	3,8071	,58108	,245	,458
		Kadın	281	3,7933	,59832	,247	
	Girişimsel Niyetler	Erkek	184	3,4614	,50390	2,180	,648
		Kadın	281	3,3590	,48903	2,166	
Girişimcilik Yeterlilikleri Toplam	Erkek	184	3,5888	,42266	,041	,761	
	Kadın	281	3,5872	,40070	,040		
Problem Çözme Envanteri	Aceleci Yaklaşım	Erkek	184	3,3566	,67087	,145	,244
		Kadın	281	3,3369	,73092	,148	
	Düşünen Yaklaşım	Erkek	184	2,7065	1,06179	-1,018	,974
		Kadın	281	2,8114	1,10124	-1,026	
	Kaçınan Yaklaşım	Erkek	184	3,4823	,78972	-1,537	,908
		Kadın	281	3,5952	,76390	-1,526	
	Değerlendirici Yaklaşım	Erkek	184	2,7754	1,04147	,667	,600
		Kadın	281	2,7070	1,10552	,675	

Kendine Güvenli Yaklaşım	Erkek	184	2,8261	,88068	-1,260	,437
	Kadın	281	2,9265	,81231	-1,239	
Planlı Yaklaşım	Erkek	184	2,7283	,96676	-,884	,043
	Kadın	281	2,8158	1,09182	-,907	
Problem Çözme Envanteri Toplam	Erkek	184	3,0251	,56434	-1,035	,461
	Kadın	281	3,0778	,51949	-1,017	

Tablo 3'te Lise öğrencilerinin cinsiyete göre girişimcilik yeterliliklerine sahip olma düzeylerindeki farklılaşmaya göre yapılan t testi analizi sonuçları görülmektedir. Test sonuçları incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin girişimcilik yeterlilikleri ölçme aracının alt boyutları olan girişimcilik tutumları, girişimcilik eğitimi memnuniyet düzeyi, girişimcilik bilgisi, girişimcilik becerisi, girişimcilik niyeti, girişimcilik yeterlilikleri toplam puan açısından erkek ve kadın öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$). Aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, değerlendirci yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve genel problem çözme envanteri açısından erkek ve kadın öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$). Planlı yaklaşım açısından erkek ve kadın öğrenciler arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0.05$). Kadın öğrenciler daha planlı bir yaklaşım sergilemektedir. Tablo 3'e göre, cinsiyete göre girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme envanteri alt boyutlarında büyük ölçüde anlamlı farklar bulunmamaktadır. Ancak, "Planlı Yaklaşım" boyutunda kadın öğrencilerin ortalamaları erkek öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Bu, kadın öğrencilerin problem çözme süreçlerinde daha planlı ve organize yaklaşımlar sergilediklerini göstermektedir. Diğer tüm boyutlar için, p değeri 0.05'ten büyük olduğundan, anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu durum, cinsiyetin lise öğrencilerinin girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme becerileri üzerinde genel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Table 4. Spor Lisansına Sahip Olma Değişkenine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri ve Problem Çözme Envanteri

Boyutlar	Milli Sporcu Olma Durumu		N	$\bar{x}$	SD	t	p
	Evet	Hayır					
Girişimcilik Tutumları	Evet	105	3,8529	,58155	2,642	,043	
	Hayır	360	3,6901	,54779			
Girişimcilik Eğitimi Memnuniyet Düzeyi	Evet	105	2,9206	,98006	-,795	,802	
	Hayır	360	3,0032	,92327			
Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri	Evet	105	4,1651	,64405	1,101	,949	
	Hayır	360	4,0787	,72471			
Girişimcilik Becerileri	Evet	105	3,9675	,55704	3,361	,228	
	Hayır	360	3,7495	,59224			
Girişimsel Niyetler	Evet	105	3,4995	,46815	2,354	,371	

		Hayır	360	3,3704	,50193		
	Girişimcilik Yeterlilikleri	Evet	105	3,6872	,40884		
	Toplam	Hayır	360	3,5588	,40514	2,850	,221
		Evet	105	3,4190	,77169	1,291	,641
	Aceleci Yaklaşım	Hayır	360	3,3179	,68652		
		Evet	105	2,5771	1,08035	-2,075	,000
	Düşünen Yaklaşım	Hayır	360	2,8261	1,08249		
		Evet	105	3,7000	,75908	2,255	,134
	Kaçıngan Yaklaşım	Hayır	360	3,5069	,77564		
Problem		Evet	105	2,5968	1,13951	-1,482	,292
Çözme	Değerlendirici Yaklaşım	Hayır	360	2,7741	1,06033		
Envanteri		Evet	105	2,6635	,85641	-3,122	,087
	Kendine Güvenli Yaklaşım	Hayır	360	2,9519	,82573		
		Evet	105	2,5214	1,03084	-2,921	,392
	Planlı Yaklaşım	Hayır	360	2,8569	1,03693		
		Evet	105	2,9779	,56828	-1,716	,559
	Problem Çözme	Hayır	360	3,0800	,52704		
	Envanteri Toplam						

Tablo 4, spor lisansına sahip olma değişkenine göre öğrencilerin girişimcilik yeterlilik düzeyleri ve problem çözme envanteri alt boyutlarına ilişkin t-testi sonuçlarını göstermektedir. Her boyut için spor lisansına sahip olan ve olmayan öğrenciler arasındaki ortalama ($\bar{x}$), standart sapma (SD), t-değeri (t) ve p-değeri (p) verilmiştir. Spor lisansına sahip öğrenciler, girişimcilik tutumlarında anlamlı olarak daha yüksek puan almışlardır ($p < 0.05$). Girişimcilik eğitimi memnuniyet düzeyi, girişimcilik bilgisi, girişimcilik becerileri, girişimsel niyetleri ve genel girişimcilik yeterlilikleri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p > 0.05$). Aceleci yaklaşım, kaçıngan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve genel problem çözme envanteri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p > 0.05$). Düşünen yaklaşım açısından anlamlı bir fark vardır ($p < 0.01$). Spor lisansına sahip olmayan öğrenciler, daha düşünen bir yaklaşım sergilemektedir. Spor lisansına sahip öğrenciler, girişimcilik tutumları açısından anlamlı olarak daha yüksek puan almışlardır ($p < 0.05$). Spor lisansına sahip olmayan öğrenciler, düşünen yaklaşım açısından anlamlı olarak daha yüksek puan almışlardır ($p < 0.01$). Diğer tüm alt boyutlarda, spor lisansına sahip olma durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > 0.05$). Bu, genel olarak spor lisansına sahip olmanın girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme becerileri üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Ancak, spor lisansına sahip öğrencilerin girişimcilik tutumlarının daha yüksek olduğu ve spor lisansına sahip olmayan öğrencilerin daha düşünceli bir yaklaşım sergilediği gözlemlenmiştir.

Table 5. Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri ve Problem Çözme Envanteri

Boyutlar	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{x}$	SD	p	
Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri	Girişimcilik Tutumları	9	3,6361	,45964	,103	
		10	3,7446	,51991		
		11	3,7643	,58342		
		12	3,7375	,64095		
	Girişimcilik Eğitimi Memnuniyet Düzeyi	9	91	3,1300	,86023	,593
		10	134	3,0398	,94174	
		11	124	3,000	,93945	
		12	116	2,7902	,96287	
	Girişimcilik Bilgisi	9	91	4,2125	,57202	,686
		10	134	4,1269	,67265	
		11	124	4,0833	,72212	
		12	116	3,9914	,81230	
Girişimcilik Becerileri	9	91	3,8168	,52839	,014	
	10	134	3,8041	,57356		
	11	124	3,7843	,54319		
	12	116	3,7938	,70286		
Girişimsel Niyetler	9	91	3,3468	,39400	,020	
	10	134	3,4627	,47906		
	11	124	3,3530	,57010		
	12	116	3,4176	,50241		
Girişimcilik Yeterlilikleri Toplam	9	91	3,5914	,36031	,360	
	10	134	3,6188	,40937		
	11	124	3,5825	,42730		
	12	116	3,5548	,42688		
Problem Çözme Envanteri	Aceleci Yaklaşım	9	91	3,4676	,55913	,013
		10	134	3,3217	,70131	
		11	124	3,4543	,80810	
		12	116	3,1418	,66191	
	Düşünen Yaklaşım	9	91	2,7758	1,10748	,463
		10	134	2,8254	1,12562	
		11	124	2,6532	,99857	
		12	116	2,8259	1,11543	
	Kaçıngan Yaklaşım	9	91	3,6226	,72012	,923
		10	134	3,5466	,79186	
		11	124	3,5403	,80357	
		12	116	3,5086	,77314	
Değerlendirici Yaklaşım	9	91	2,9341	1,11690	,925	
	10	134	2,7537	1,03079		
	11	124	2,5968	1,07973		
	12	116	2,7011	1,09578		
Kendine Güvenli Yaklaşım	9	91	2,9029	,82480	,189	
	10	134	2,8520	,86098		
		11	124	2,8723	,77130	

	12	116	2,9296	,90601	
	9	91	2,7802	1,08515	
Planlı Yaklaşım	10	134	2,8601	1,04572	,437
	11	124	2,6653	,95737	
	12	116	2,8147	1,09897	
	9	91	3,1266	,51308	
Problem Çözme Envanteri Toplam	10	134	3,0652	,54379	,360
	11	124	3,0388	,50722	
	12	116	3,0122	,58059	

Tablo 5, lise öğrencilerinin sınıf düzeyine göre girişimcilik yeterlilik düzeyleri ve problem çözme envanteri alt boyutlarına ilişkin varyans analizi sonuçlarını göstermektedir. Her boyut için 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin ortalama ($\bar{x}$), standart sapma (SD) ve p-değeri (p) verilmiştir. Girişimcilik tutumları, girişimcilik eğitimi memnuniyet düzeyi, girişimcilik bilgisi, ve genel girişimcilik yeterlilikleri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$). Sınıf düzeyine göre girişimcilik becerileri ve girişimsel niyetler arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0.05$). Sınıf düzeyine göre aceleci yaklaşım arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0.05$). Sınıf düzeyine göre düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım ve genel problem çözme envanteri açısından anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$). Bu, genel olarak sınıf düzeyinin girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme becerileri üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Ancak, bazı alt boyutlarda (girişimcilik becerileri, girişimsel niyetler ve aceleci yaklaşım) sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir.

Table 6. Ders Başarısı Değişkenine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlilikleri ve Problem Çözme Envanteri Varyans Analizi Sonuçları

Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri	Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Girişimcilik Tutumları	Gruplar arası	3	,979	,326	1,044	,373	
	Gruplar içi	461	144,076	,313			
	Toplam	464	145,055				
Girişimcilik Eğitimi Memnuniyet Düzeyi	Gruplar arası	3	6,745	2,248	2,248	,052	9-12
	Gruplar içi	461	399,728	,867			9-10
	Toplam	464	406,473				9-11 10-12
Girişimcilik Bilgisi	Gruplar arası	3	2,649	,883	1,773	,152	
	Gruplar içi	461	229,644	,498			
	Toplam	464	232,293				
Girişimcilik Becerileri	Gruplar arası	3	,062	,021	,059	,981	9-10
	Gruplar içi	461	161,985	,351			
	Toplam	464	162,048				
Girişimsel Niyetler	Gruplar arası	3	1,094	,365	1,481	,219	

	Gruplar içi	461	113,499	,246			
	Toplam	464	114,592				
Girişimcilik	Gruplar arası	3	,260	,087	,516	,671	
Yeterlilikleri Toplam	Gruplar içi	461	77,388	,168			
	Toplam	464	77,648				
Problem Çözme	Varyans	Serbestlik	Kareler	Kareler	F	p	Fark
Envanteri	Kaynağı	Derecesi	Toplamı	Ortalaması			
	Gruplar arası	3	7,706	2,569	5,280	,001	9-12
Acelecı Yaklaşım	Gruplar içi	461	224,256	,486			10-12
	Toplam	464	231,952				11-12
	Gruplar arası	3	2,467	,822			
Düşünen Yaklaşım	Gruplar içi	461	544,632	1,181	,696	,555	
	Toplam	464	547,098				
	Gruplar arası	3	,705	,235			
Kaçıngan Yaklaşım	Gruplar içi	461	278,232	,604	,389	,761	
	Toplam	464	278,937				
	Gruplar arası	3	6,155	2,052	1,768	,153	
Değerlendirici	Gruplar içi	461	535,067	1,161			
Yaklaşım	Toplam	464	541,222				
	Gruplar arası	3	,425	,142			
Kendine Güvenli	Gruplar içi	461	327,388	,710	,199	,897	
Yaklaşım	Toplam	464	327,813				
	Gruplar arası	3	2,629	,876	,803	,493	
Planlı Yaklaşım	Gruplar içi	461	503,044	1,091			
	Toplam	464	505,673				
	Gruplar arası	3	,723	,241	,833	,476	
Problem Çözme	Gruplar içi	461	133,430	,289			
Envanteri Toplam	Toplam	464	134,153				

Tablo 6'daki varyans analizi sonuçları, öğrencilerin ders başarıları değişkenine göre girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme envanteri puanları arasında belirli farklılıkların olup olmadığını incelemektedir. Gruplar arasında girişimcilik tutumları açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Girişimcilik eğitimi memnuniyet düzeyi ve ders başarıları, öğrencilerin girişimcilik tutumlarını önemli ölçüde etkilememektedir. Gruplar arasında anlamlı bir fark bulunma eğilimindedir, ancak p değeri 0.05'ten yüksek olduğundan istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmez. Farklılıklar özellikle 9. sınıf ile diğer sınıflar arasında görülmektedir. Gruplar arasında girişimcilik bilgisi, girişimsel niyetleri ve girişimcilik yeterlilikleri toplam puanı açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ders başarıları, öğrencilerin girişimcilik bilgisini, girişimsel niyetleri ve girişimcilik yeterlilikleri toplam puanı önemli ölçüde etkilememektedir. Gruplar arasında acelecı yaklaşım açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Özellikle 9. sınıf ile 12. sınıf arasındaki farklar dikkat çekicidir. Bu durum, daha başarılı öğrencilerin acelecı

yaklaşımdan uzaklaşabileceğini gösterebilir. Gruplar arasında düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, planlı yaklaşımı ve problem çözme envanteri toplam puanı açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Table 7. Girişimcilik Dersi Alma Değişkenine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri ve Problem Çözme Envanteri

Boyutlar	Girişimcilik Dersi alma	N	$\bar{x}$	SD	t	p
Girişimcilik Tutumları	Evet	29	4,1418	,52612	4,200	,936
	Hayır	436	3,6993	,55082	4,372	
Girişimcilik Eğitimi Memnuniyet Düzeyi	Evet	29	2,8046	1,16076	-1,070	,038
	Hayır	436	2,9966	,91945	-,873	
Girişimcilik Bilgisi	Evet	29	4,1724	,83391	,583	,927
	Hayır	436	4,0933	,69918	,500	
Girişimcilik Becerileri	Evet	29	4,0316	,72662	2,200	,025
	Hayır	436	3,7833	,57852	1,803	
Girişimsel Niyetler	Evet	29	3,7548	,51723	4,041	,854
	Hayır	436	3,3759	,48707	3,833	
Girişimcilik Yeterlilikleri	Evet	29	3,8152	,46702	3,120	,296
	Hayır	436	3,5727	,40098	2,730	
Aceleci Yaklaşım	Evet	29	3,3716	,79142	,243	,860
	Hayır	436	3,3387	,70204	,219	
Düşünen Yaklaşım	Evet	29	2,8276	1,30354	,295	,043
	Hayır	436	2,7661	1,07149	,249	
Kaçınan Yaklaşım	Evet	29	3,7328	,77324	1,308	,827
	Hayır	436	3,5384	,77485	1,310	
Değerlendirici Yaklaşım	Evet	29	2,6322	1,27349	-,524	,127
	Hayır	436	2,7408	1,06727	-,449	
Kendine Güvenli Yaklaşım	Evet	29	2,7241	1,08221	-1,076	,036
	Hayır	436	2,8976	,82239	-,847	
Planlı Yaklaşım	Evet	29	2,7586	1,29298	-,120	,098
	Hayır	436	2,7827	1,02704	-,098	
Problem Çözme Envanteri	Evet	29	3,0545	,71261	-,025	,022
	Hayır	436	3,0571	,52508	-,019	

Tablo 7'deki verilere göre, girişimcilik dersi alma durumuna göre öğrencilerin girişimcilik yeterlilik düzeyleri ve problem çözme envanteri puanlarını karşılaştıran bir analiz yapılmıştır. İlgili t-testi sonuçlarına göre, girişimcilik dersi alıp almayan öğrenciler arasında bazı önemli farklılıklar bulunmaktadır. Girişimcilik dersi alan ve almayan öğrenciler arasında girişimcilik tutumları, girişimcilik bilgisi, girişimsel niyetler ve toplam puan açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Girişimcilik dersi alan ve almayan öğrenciler arasında girişimcilik eğitimi memnuniyet düzeyi, girişimcilik becerileri açısından anlamlı bir fark bulunmaktadır. p

değeri 0.05'in altında olduğu için bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Girişimcilik dersi alan ve almayan öğrenciler arasında aceleci yaklaşım, kaçınan, değerlendirici, kendine güvenli, planlı yaklaşım açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Girişimcilik dersi alan ve almayan öğrenciler arasında düşünen yaklaşım açısından anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Table 8. Ailede Girişimci Olma Değişkenine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlilikleri ve Problem Çözme Envanteri

Boyutlar	Ailede		N	$\bar{x}$	SD	t	p
	girişimci	durumu					
Girişimcilik Tutumları	Evet		103	3,9148	,54282	3,925	,643
	Hayır		362	3,6734	,55283	3,965	
Girişimcilik Eğitimi Memnuniyet Düzeyi	Evet		103	2,8430	1,0310	-1,743	,026
	Hayır		362	3,0249	,90457	-1,621	
Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri	Evet		103	4,2492	,68076	2,468	,904
	Hayır		362	4,0552	,71005	2,527	
Girişimcilik Becerileri	Evet		103	3,9547	,58272	3,063	,995
	Hayır		362	3,7544	,58654	3,074	
Girişimsel Niyetler	Evet		103	3,6073	,47545	4,929	,666
	Hayır		362	3,3404	,48758	4,999	
Girişimcilik Yeterlilikleri Toplam	Evet		103	3,7170	,41207	3,680	,851
	Hayır		362	3,5511	,40125	3,626	
Aceleci Yaklaşım	Evet		103	3,3830	,69454	,686	,423
	Hayır		362	3,3287	,71106	,695	
Düşünen Yaklaşım	Evet		103	2,6058	1,0138	-1,742	,273
	Hayır		362	2,8166	1,10238	-1,825	
Kaçınan Yaklaşım	Evet		103	3,6820	,82113	1,957	,445
	Hayır		362	3,5131	,75884	1,873	
Değerlendirici Yaklaşım	Evet		103	2,6375	1,0542	-1,028	,733
	Hayır		362	2,7615	1,08711	-1,046	
Kendine Güvenli Yaklaşım	Evet		103	2,7540	,84335	-1,820	,931
	Hayır		362	2,9245	,83705	-1,813	
Planlı Yaklaşım	Evet		103	2,6966	1,05176	-,932	,889
	Hayır		362	2,8052	1,04191	-,927	
Problem Çözme Envanteri Toplam	Evet		103	3,0138	,56003	-,923	,482
	Hayır		362	3,0692	,53133	-,897	

Tablo 8'de, ailede girişimci olma durumuna göre öğrencilerin girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme envanteri alt boyutlarına ilişkin t-testi sonuçları yer almaktadır. Sonuçlar, ailede girişimci olan ve olmayan öğrenciler arasındaki farkları göstermektedir. Her boyut için ortalama ($\bar{x}$), standart sapma (SD), t-değeri (t) ve p-değeri (p) sunulmuştur. Ailede girişimci olan öğrencilerin girişimcilik tutumları daha yüksek olsa da, fark istatistiksel olarak anlamlı değildir

($p>0.05$). Girişimcilik eğitiminden memnuniyet düzeyi açısından anlamlı bir fark vardır ($p<0.05$). Ailede girişimci olmayan öğrenciler daha yüksek memnuniyet düzeyine sahiptir. Girişimcilik bilgisi, girişimcilik becerileri, girişimcilik niyetleri ve toplam girişimcilik yeterlilikleri açısından fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, planlı yaklaşım ve genel problem çözme envanteri açısından fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Tablo 9'a göre, ailede girişimci olma durumu öğrencilerin girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme envanteri boyutlarında bazı farklılıklar göstermektedir. Ancak, girişimcilik eğitimi memnuniyet düzeyi hariç, diğer tüm boyutlar için p değeri 0.05'ten büyük olduğundan, bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu durum, lise öğrencilerinin girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme becerileri arasında, ailede girişimci olma durumuna göre genel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Ancak, ailesinde girişimci olan öğrencilerin eğilimlerinin nispeten daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Table 10. Ders Başarısı Değişkenine Göre Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlilikleri ve Problem Çözme Envanteri Varyans Analizi Sonuçları

Girişimcilik Yeterlilik Düzeyleri	Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Matematik Dersi	Gruplar arası	2	2,446	1,233	5,645	,004	Kötü/İyi
	Gruplar içi	462	75,182	,163			
	Toplam	464	77,648				
Beden Eğitimi ve Spor Dersi	Gruplar arası	2	3,237	1,619	10,049	,001	Kötü/İyi
	Gruplar içi	462	74,411	,161			
	Toplam	464	77,648				
Problem Çözme Envanteri	Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Matematik Dersi	Gruplar arası	2	3,200	1,600	7,577	,001	Kötü/İyi
	Gruplar içi	462	130,953	,283			
	Toplam	464	134,153				
Beden Eğitimi ve Spor Dersi	Gruplar arası	2	,173	,086	,297	,743	-
	Gruplar içi	462	133,981	,290			
	Toplam	464	134,153				

Tablo 10' da görüldüğü gibi p değeri 0.05'ten büyük olduğu için problem çözme becerilerine ilişkin lise öğrencilerinin görüşleri arasında matematik ve beden eğitimi dersi başarı durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmektedir [$F=7.577$, $p=0.001$]. Matematik dersi için yapılan analizde, girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme becerileri arasında sınıflar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Özellikle "kötü/iyi" başarılı olan sınıflar arasında belirgin bir farklılık bulunmaktadır ($F=5.645$, $p=0.004$). Benzer şekilde, problem çözme becerileri açısından da matematik dersi ile ilgili

olarak sınıflar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=7.577$, $p=0.001$). Buna karşılık, beden eğitimi ve spor dersi için yapılan analizde, girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme becerileri arasında sınıflar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Hem girişimcilik yeterlilikleri hem de problem çözme becerileri açısından "orta/iyi" ve "kötü/iyi" başarılı olan sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Sonuç olarak, matematik dersinin girişimcilik yeterlilikleri ve problem çözme becerileri üzerinde belirgin bir etkisi olduğu görülmektedir, ancak beden eğitimi ve spor dersinin bu beceriler üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Table 11. Araştırma Grubunun Öğrencilerin Problem Çözme Envanteri ve değişkenler arasındaki Pearson's korelasyon analizi sonuçları

	PÇETop	Cinsiyet	Sınıf Düzeyi	Girişimci Olma	Sporcu Lisansı	Girişimcilik Dersi Alma	Matematik Ders Baş.	Beden Eğt. Ders Baş
PÇETop	1,000							
Cinsiyet	,048	1,000						
Sınıf Düzeyi	-,071	,057	1,000					
Girişimci Olma Durumu	,043	,066	,013	1,000				
Sporcu Lisansı	,080	,078	,125	,096	1,000			
Girişimcilik Dersi Alma	,001	,119	-,112	,269	-,012	1,000		
Matematik Ders Baş	-,154	,022	,061	-,003	,028	-,077	1,000	
Beden Eğt. Ders Baş	-,034	-,183	-,030	-,019	-,039	-,067	-,043	1,000

Tabloya göre; araştırma grubunun Problem Çözme Envanteri ile değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde Problem Çözme Envanteri toplam puanı ile cinsiyet arasındaki korelasyon, pozitif ve çok düşük ($r = 0.048$) olduğu görülmektedir. Bu, cinsiyet ile problem çözme becerileri arasında çok zayıf bir ilişki olduğunu gösterir. Problem Çözme Envanteri toplam puanı ile sınıf düzeyi arasındaki korelasyon ise negatif ve çok düşüktür ($r = -0.071$). Bu da sınıf düzeyi ile problem çözme becerileri arasında çok zayıf bir ilişki olduğunu gösterir. Problem Çözme Envanteri toplam puanı ile girişimci olma durumu arasındaki korelasyon pozitif ve çok düşüktür ($r = 0.043$). Yine, girişimci olma durumu ile problem çözme becerileri arasında çok zayıf bir ilişki olduğunu söylenebilir. Problem Çözme Envanteri toplam puanı ile sporcu lisansına sahip olma durumu arasındaki korelasyon pozitif ve çok düşüktür ($r = 0.080$). Bu, sporcu lisansına sahip olan katılımların ile problem çözme becerileri arasında çok zayıf bir ilişki olduğunu gösterir. Problem Çözme Envanteri toplam puanı ile girişimcilik dersi alma arasındaki korelasyon pozitif ve çok düşüktür ($r = 0.001$). Bu, girişimcilik dersi alma ile problem çözme becerileri arasında çok zayıf bir ilişki olduğunu gösterir. Problem Çözme Envanteri toplam puanı ile matematik ders başarısı arasındaki korelasyon negatif ve düşüktür ($r = -0.154$). Bu, matematik ders başarısı ile problem çözme becerileri arasında bir miktar negatif ilişki olduğunu gösterir. Problem Çözme Envanteri toplam puanı ile beden eğitimi ders başarısı arasındaki korelasyon negatif ve çok düşüktür ($r = -0.,034$). Bu da beden eğitimi ders başarısı ile problem çözme becerileri arasında çok zayıf bir ilişki olduğunu gösterir. Sonuç olarak, verilen

korelasyonlar incelendiğinde, problem çözme becerileri ile incelenen diğer değişkenler arasında genellikle çok zayıf veya düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu, problem çözme becerilerini etkileyen faktörlerin çeşitliliğini ve karmaşıklığını göstermektedir.

Table 12. Araştırma Grubunun Öğrencilerin Girişimcilik Yeterlilikleri Ölçeği ve değişkenleri arasındaki Pearson's korelasyon analizi sonuçları

	GYÖTop	Cinsiyet	Sınıf Düzeyi	Girişimci Olma	Sporcu Lisansı	Girişimcilik Dersi Alma	Matematik Ders Baş.	Beden Eğt. Ders Baş.
GYÖTop	1,000							
Cinsiyet	-,002	1,000						
Sınıf Düzeyi	-,043	,057	1,000					
Girişimci Olma Durumu	-,169	,066	,013	1,000				
Sporcu Lisansı	-,131	,078	,125	,096	1,000			
Girişimcilik Dersi Alma	-,144	,119	-,112	,269	-,012	1,000		
Matematik Ders Baş.	,169	,022	,061	-,003	,028	-,077	1,000	
Beden Eğt. Ders Baş.	,203	-,183	-,030	-,019	-,239	-,067	-,043	1,000

Girişimcilik Yeterlilikleri Ölçeği Toplam Puan ile cinsiyet, sınıf düzeyi arasındaki korelasyon: Negatif ve çok düşük ($r = -0.002$; $r = -0.043$). Bu, cinsiyet ile girişimcilik yeterlilikleri arasında neredeyse hiçbir ilişki olmadığını, sınıf düzeyi ile girişimcilik yeterlilikleri arasında zayıf bir ilişki olduğunu gösterir. Girişimcilik Yeterlilikleri Ölçeği Toplam Puan ile girişimci olma durumu, sporcu lisansına sahip olma arasındaki korelasyon değeri negatif ve orta düzeyde ($r = -0.169$; $r = -0.131$; $r = 0.169$) olduğu görülmektedir. Girişimci olma durumu, sporcu lisansına sahip olma, girişimcilik dersi alma ile girişimcilik yeterlilikleri arasında orta düzeyde bir ilişki olduğunu gösterir. Girişimcilik Yeterlilikleri Ölçeği Toplam Puan ile arasındaki korelasyon arasında ise negatif ve orta düzeyde ($r = -0.144$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Girişimcilik Yeterlilikleri Ölçeği Toplam Puan ile Matematik Ders Başarısı arasındaki korelasyon ise pozitif ve orta düzeyde ($r = 0.169$) olduğu görülmektedir. Bu, matematik ders başarısı ile girişimcilik yeterlilikleri arasında orta düzeyde bir ilişki olduğunu gösterir. Girişimcilik Yeterlilikleri Ölçeği Toplam Puan ile Beden Eğitimi Ders Başarısı arasındaki korelasyon: Pozitif ve yüksek düzeyde ($r = 0.203$). Bu da beden eğitimi ders başarısı ile girişimcilik yeterlilikleri arasında daha yüksek bir ilişki olduğunu gösterir. Sonuç olarak, tablodaki korelasyonlar incelendiğinde, girişimcilik yeterlilikleri ile incelenen diğer değişkenler arasında çeşitli düzeylerde ilişkiler olduğu görülmektedir. Özellikle girişimci olma durumu, sporcu lisansı, girişimcilik dersi alma, matematik ders başarısı ve beden eğitimi ders başarısı ile girişimcilik yeterlilikleri arasında belirgin ilişkiler bulunmaktadır. Bu sonuçlar, girişimcilik yeterliliklerini etkileyen faktörlerin çeşitliliğini ve önemini vurgular.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Cinsiyet, öğrenim türü, sınıf düzeyi ve lise türü değişkenlerinin düzenli beden eğitimi ve spor dersi olan lise öğrencilerinin problem çözme ve girişimcilik yeterliliklerini yordama derecesini ortaya koyma; aynı zamanda lise öğrencilerinin problem çözme ile girişimcilik yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın sonuçları şu şekildedir. Girişimcilik boyutları incelendiğinde, katılımcıların özellikle "Girişimcilik Bilgisi" ve "Girişimcilik Becerileri" boyutlarında güçlü oldukları görülmektedir. Bununla birlikte, problem çözme envanteri boyutlarında, özellikle "Düşünen Yaklaşım" ve "Değerlendirici Yaklaşım" gibi boyutlarda düşük ortalama değerler, katılımcıların problem çözme süreçlerinde daha fazla geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Aceleci yaklaşımlar ve planlama konusundaki zorluklar, katılımcıların stres altında ve plansız çalışmaya eğilimli olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların, girişimcilik tutumları açısından orta düzeyde eğilime sahip oldukları, girişimcilik eğitiminden orta düzeyde memnuniyet duydukları, girişimcilik becerileri açısından yüksek düzeyde oldukları ve bu alanda güçlü oldukları görülmektedir. Katılımcıların girişimcilik bilgisi de nispeten yüksektir ve girişimcilik niyetleri orta düzeyde olup, girişimcilik yapma eğilimleri bulunmaktadır. Genel olarak katılımcıların girişimcilik yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Girişimcilik becerileri ve girişimsel niyetlerinde belirlenen farklılıkların sebepleri olarak eğitim ve deneyim farklılıkları olacağı düşünülebilir. Çünkü öğrenciler üst sınıflara geçtikçe daha fazla bilgi ve deneyim kazanırlar. Özellikle 11. ve 12. sınıflardaki öğrenciler, girişimcilikle ilgili dersleri alan öğrencilerin bu farklılığa sebep olacağı düşünülmektedir. Bu da onların girişimcilik becerilerini ve niyetlerini geliştirebilir. Daha sonra gelecek kaygısı ve planları öğrencilerin girişimcilik niyetleirnde farklılık yaratabilir. Üst sınıflardaki öğrenciler, mezuniyete daha yakın olduklarından gelecekle ilgili planlar yapmaya başlarlar. Bu durum, onların girişimcilik niyetlerini artırabilir. Üniversite giriş sınavları veya kariyer hedefleri, bu öğrencilere girişimcilik konusunda daha bilinçli ve motive olmalarını sağlayabilir. Üst sınıflardaki öğrenciler, staj, mentorluk programları ve iş dünyasıyla daha fazla etkileşim kurma şansına sahip olabilirler. Bu tür fırsatlar, girişimcilik becerilerini ve niyetlerini geliştirebilir.

Öğrencilerin aceleci yaklaşım durumları ile ilgili, olgunlaşma ve deneyimin etkisinin olduğu söylenebilir. Alt sınıflardaki öğrenciler, problem çözme konusunda daha az deneyime sahip olabilirler ve bu nedenle daha aceleci davranabilirler. Üst sınıflardaki öğrenciler ise daha fazla deneyime sahip olduklarından ve sorunlarla daha sık karşılaştıklarından dolayı daha düşünceli ve planlı olabilirler. Stres ve baskı durumu da yine farklılıkların sebepleri arasında olabilir. 9. sınıf öğrencileri, yeni bir eğitim ortamına alışmaya çalışırken daha fazla stres

yaşayabilirler ve bu da aceleci kararlar almalarına neden olabilir. Üst sınıflardaki öğrenciler ise okul ortamına daha iyi uyum sağlamış olabilirler ve bu nedenle daha sakin ve düşünceli olabilirler. Öğrenciler, yaşları ilerledikçe ve olgunlaştıkça daha iyi problem çözme becerileri geliştirebilirler. Bu da aceleci yaklaşımların azalmasına ve daha sistematik problem çözme stratejilerinin benimsenmesine yol açabilir. Farklı sınıf düzeylerinde uygulanan müfredat ve eğitim politikaları, öğrencilerin belirli alanlarda daha fazla bilgi ve beceri kazanmasına neden olabilir. Girişimcilik ve problem çözme becerilerine yönelik derslerin veya etkinliklerin varlığı, bu farkların oluşmasına katkıda bulunabilir. Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu, ailelerinin eğitim seviyesi ve kültürel değerler de girişimcilik ve problem çözme becerilerini etkileyebilir. Üst sınıflardaki öğrenciler, gelecekteki ekonomik bağımsızlık ve başarı için daha fazla motive olabilirler. Bu faktörler, sınıf düzeyine göre girişimcilik becerileri, girişimsel niyetler ve aceleci yaklaşımda görülen farklılıkların olası sebeplerini açıklamaya yardımcı olabilir. Ders başarısı yüksek olan öğrenciler, daha iyi eğitim ve deneyim olanaklarına sahip olabilirler. Bu durum, özellikle problem çözme stratejileri ve aceleci yaklaşımdan uzak durma konusunda etkili olabilir. Daha başarılı öğrenciler, genellikle daha yüksek öz güvene ve motivasyona sahiptir. Bu da onların girişimcilik tutumları ve becerilerinde kendini gösterebilir. Akademik olarak başarılı öğrenciler, stres yönetimi konusunda daha iyi stratejilere sahip olabilirler, bu da aceleci yaklaşımdan kaçınmalarına yardımcı olabilir. Başarılı öğrenciler, daha fazla mentorluk, staj ve benzeri fırsatlara erişim sağlayabilirler, bu da onların girişimcilik bilgi ve becerilerini artırabilir. Bu faktörler, varyans analizinde gözlemlenen bazı anlamlı farkların olası sebeplerini açıklayabilir.

Bu analizler, girişimcilik dersi alan öğrencilerin bazı girişimcilik yeterlilik düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerindeki etkilerini göstermektedir. Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik becerileri, almanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Bu, girişimcilik derslerinin öğrencilere belirli beceriler kazandırmada etkili olduğunu gösterebilir. Girişimcilik dersi alan öğrencilerin problem çözme yetenekleri, almanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Bu, girişimcilik derslerinin öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmede etkili olduğunu düşündürebilir. Genel olarak, bu analiz öğrencilerin girişimcilik dersleri aldıklarında belirli alanlarda daha yüksek performans gösterdiklerini ve girişimcilik derslerinin öğrencilerin bazı beceri ve yeteneklerini geliştirmede etkili olabileceğini işaret etmektedir. Ancak, girişimcilik eğitimi memnuniyeti açısından bazı iyileştirmelerin yapılması gerekebilir.

Beden eğitimi ve spor dersleri, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirerek onları yeni fikirler üretmeye teşvik eder. Bu beceri, girişimciliğin temelini oluşturur. Spor aktiviteleri, öğrencilerin kontrollü risk alma becerilerini artırır. Bu beceri, girişimcilerin yeni fırsatları değerlendirmesinde ve başarılı olmasında önemli rol oynar. Takım sporları, öğrencilerin liderlik becerilerini geliştirerek onların girişimcilik potansiyelini artırır. Lider olma deneyimi, öğrencilerin kendilerine güven duymalarını sağlar. Beden eğitimi ve spor dersleri, öğrencilerin karşılaştıkları problemleri analiz etme ve çözme becerilerini geliştirir. Bu beceri, akademik başarılarını ve girişimcilik potansiyellerini artırır. Spor aktiviteleri, öğrencilerin stresle başa çıkma becerilerini geliştirir. Bu beceri, onların problem çözme yeteneklerini artırarak girişimcilik potansiyellerini destekler. Beden eğitimi ve spor dersleri, öğrencilerin hızlı ve etkili karar verme becerilerini geliştirerek onların problem çözme yeteneklerini artırır. Bu beceri, girişimcilikte de kritik öneme sahiptir. Beden eğitimi ve spor derslerinin ortaöğretim kurumlarındaki özel amaçları belirlenirken öğrencilerin, fiziksel, psikolojik ve zihinsel gelişimlerini dikkate almak, kendilerini zararlı etkilere karşı korumak, sağlıklı, dayanıklı hale getirmek, öğrencilerde kendine güven, kendini kontrol, dikkat, çabuk ve isabetli karar verme, güçlüklerle mücadele, açık sözlü, disiplinli, düzenli, herhangi bir toplumda, grupta ve arkadaş ortamında sevgi, saygı ve bağlılık içinde iyi işbirliği ve dayanışma, bireylerin haklarına ve kurallara saygılı, sözünde durma gibi kişisel, toplumsal alışkanlıkları geliştirmek, bireyi zihinsel, psikolojik ve fiziksel yönden rahatlatarak çalışma ve yaşam zevkini yaratmak, arttırmak, dolayısıyla ülkesini ve toplumu seven, sağlam, dayanıklı, neşeli, centilmen ve sportmen kişilerin yetişmesini ve bu davranışların beden eğitimi ve spor etkinlikleri ile kazandırılması dikkate alınmıştır.

Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin çeşit yönünden zenginliği ve bireyin fiziksel, psikolojik ve zihinsel yetilerine önemli düzeyde etkili oluşu, bu faaliyetlerin plânlı programlı, iyi derecede hazırlanmış müfredat da olduğu kadar özellikle akademik olarak iyi yetişmiş bilgili kimseler tarafından yürütülmesini de zorunlu hale getirmektedir. Eğitimin genel anlamı içinde bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal eğitimine değer verilmesi düşüncesi her geçen gün artmaktadır. Beden eğitimi öğretiminde, öğretim sürecinin içini dolduran, öğretim hedeflerine ulaşmayı sağlayan ders etkinliklerinin en önemli unsurları öğretim araç-gereçleri ve materyalleridir (Demirci, 2013). Ancak ne var ki okullarımızın bu dersin işleyişiyle ilgili fiziki kapasitelerinin (kapalı spor salonları, oyun alanları) spor malzeme ve araç-gereçlerinin yetersizliği gibi nedenlere bağlı olarak beden eğitimi ve spor dersi işlevini yeteri kadar gerçekleştirememektedir. Bu ve benzeri eksiklikleri, derslerde kullanılacak araç ve gereçleri yeterli hale getirmek gerekmektedir. Bu derslerin daha etkili işlenmesine bunun sayesinde girişimcilik ve problem çözme becerisine de etkisinin olacağı düşünülmektedir. Ortaöğretim

kuramlarındaki beden eğitimi ve spor etkinlikleri, sosyal yaşamın bir parçası ve en yararlı etkinliklerden biridir. Performans (profesyonel) sporu bir yana bireyin dengeli ve sağlıklı biçimde gelişimi yaşamı içerisinde düzenli spor yapmanın önemli bir yeri vardır. Çocuğun ergen öncesi ve sonrası düzenli olarak yaptığı spor etkinlikleri sağlıklı bir fiziksel yapının gelişimini sağlarken; ilerleyen yaşlarında fiziksel yapısının gelişmesinde önemli bir rol oynar. Yapılan araştırmalar okul çağındaki çocuklara düzenli olarak yaptırılan beden eğitimi ve spor derslerinin, ilerleyen yaşlarda sağlıklı yaşamın bir parçası olarak alışkanlık haline gelmektedir. Bundan ötürü sağlıklı olmak için okul çağında yapılan beden eğitimi ve spor derslerinin son derece etkili olduğu önem kazanmaktadır. Günümüz modern toplumunun daha kaliteli yaşam sürmesi, insanların topluma uyum sağlaması, güvenilir, girişimci, işbirliğine yatkın, hem psikolojik hem de bedensel yönden sağlıklı, dinamik ve üretken bir yapıya sahip olmasının temelinde yatan gerçek çocukluk ve okul döneminde başlayan beden eğitimi ve spor dersi etkinliklerine dayanmaktadır. Ortaöğretim dönemi, bireyin fiziksel gelişiminin en üst seviyede olduğu dönemdir. Bu nedenle beden eğitimi ve spor aktiviteleri organizmanın ihtiyaç duyduğu hareketi gerçekleştirmekte önemli görev üstlenir. Görüldüğü gibi çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal yeteneklerinin saptanması ve geliştirilmesinde, ortaöğretim oldukça uygun bir dönem olmaktadır. Konunun önemi anlaşıldığında ortaöğretim kuramlarındaki beden eğitimi ve spor derslerinin her koşulda işlevselliği ve aktif olma zorunluluğu kaçınılmaz olmaktadır. Ancak, nedeni ne olursa olsun, yukarıda da ifade edildiği gibi bugün ortaöğretim kurumlarında yapılan beden eğitimi ve spor derslerine baktığımızda tam olarak işlevini yerine getirdiği ve verimli olduğu pek söylenememektedir (Gündüz, 1988). Bu nedenle bazı önlemlerin alınması ve ortaya çıkacak sorunların çözümlenmesi gerekmektedir. Bu konuda alınması gereken tedbirleri ve önerileri şu şekilde özetlemek mümkündür. Burada birinci derecede ele alınması ve üzerinde durulması gereken konu, beden eğitimi ve spor dersi eğitimi ve öğretimi için saptanmış özel amaçlara yönelik müfredatın geliştirilmesidir. Her ne kadar öğretim programında ortaöğretim kurumları için serbest hareketler, hareket becerileri, kavramları, ilkeleri ve ilgili hareket becerileri, hareket stratejileri ve taktikleri, düzenli fiziksel etkinlikler, kültürel birikimler ve değerler, spor bilinci ve organizasyonları bölümlere ayrılmış biçimde belirlenmiş ise de eğitim öğretim yılı içinde aylara göre dağılımı ve hareketlerin öncelik sıralaması, öğretim yönteminin çocuğa sağlıklı, tutarlı ve uygun biçimde seçilmesi çok önemlidir. Öğretim birey ve sınıfa uygun düşecek şekilde ve kolay öğrenebileceği bir yöntem ile öğretilmelidir. Bireyin spor motorsal özelliklerinin geliştirilmesi ve bu özelliklerinin hangi spor dalları için daha uygun olabileceğinin belirlenmesi bakımından bireylere çok çeşitli ve değişik spor etkinliklerinde kendilerini denemelerine olanak verilmelidir. Bunun için okullarda öğretmenler bireyleri mümkün olduğu

kadar değişik aktivitelere sevk etmeli ve kendilerine uygun olan bir spor dalı bulmalarına yardımcı olmalıdırlar. Ortaöğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor derslerinde yapılan çalışmalar, çocuğun tüm biyolojik, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçları dikkate alındığında çok çeşitli teknik ve taktik, beceri denemeleri ve tekrarlarının çocuğun gelişimde etkili olduğunu göstermektedir. Öğrencinin bu özelliklerinin geliştirilebilmesi için orta öğretim kurumlarında çok yönlü beden eğitimi ve spor eğitimine ihtiyacı vardır. Beden eğitimi ve spor dersinde yaptırılacak hareketler çevrenin ve okulun koşulları dikkate alınarak çocuğun içinde bulunduğu ortamda ve gelişimine katkısının yanında, ilerideki yaşamında da yararlı olabilecek davranışları kazandırabilmelidir. Burada önemli olan çocuğun beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılımını sağlamak ve kendini tanımasına olanak yaratmaktır. Çalışma Samsun ili merkez ve merkez ilçelerinde bulunan okullarda yapılmıştır. Sonuçlar elbette ki bu bölge için geçerlidir. Fakat ülkemizin tamamının sosyal ve psikolojik açıdan bölgemize benzediği düşünülürse sonuçları diğer illere de yaymak mümkündür. Sonuç olarak bu çalışma gerek yöntem olarak gerekse sonuçlar olarak diğer bölgeler için de bir model olarak kullanılabilir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Girişimcilik ve Yenilikçilik Enstitüsü tezsiz yüksek lisans tezinin verilerini oluşturmaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti

EA ve BBİ, çalışmanın proje fikrine, tasarımına ve yürütülmesine katkıda bulunmuştur. BBİ verilerin analizlerini gerçekleştirdi. BBİ tüm metnin son okumasını yapmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

KAYNAKLAR

- Akgin, N., (1982) Egzersiz Fizyolojisi *E.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Yayınları no: 1, İzmir*
- Ananiadou, K., & Claro, M. (2009). *21st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries*. OECD Education Working Papers, No. 41, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/218525261154> adresinden 03.08.2020 tarihinde erişilmiştir
- Bal İncebacak B., & Ersoy, E. (2016). Problem solving skills of secondary school students. *China-USA Business Review*, 15(6), 275-285.

- Bal İncebacak, B. & Ersoy, E. (2015). *Problem Solving Skills of Secondary School Students*, International Conference on Best Practices and Innovations in Education, Ekim 26-28, İzmir.
- Bookwalter, K.W., & H.J. Vander Zwaag.(1969). *Foundations ad Principles of Physical Education Philadelphia*, London: W.B. Saunders Comp.
- Brown, P., Lauder, H., & Ashton, D. (2008). *Education, globalization and the knowledge society*. London: The teaching and learning research programme.
- Chi, M.T.H., Feltovich, P.S., & Glaser, R. (1981). Categorization and Representation of Physics Problems By Experts And Novices. *Cognitive Science*, 5, 121-152.
- Demirbolat A. (1988a), "Beden Eğitimi ve Spor ilişkileri" *Orta Öğretim Kurumlarında Beden eğitimi ve sorunları Türk Eğitim Derneği VI. Öğretim Toplantısı* s.35-36, Ankara
- Demirbolat, A. (1988b), *Toplum ve Spor*, Kadioğlu Matbaası, Ankara
- Demirci, A. (2013). *Beden eğitimi ve spor öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Nobel.
- Erbay, E. R., & Özden, M. (2013). İktisadi kalkınma kuramlarına eleştirel yaklaşım. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 1(1), 1-27.
- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde Program Geliştirme*. Yelkentepe Yayınları, Ankara.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update* (10a ed.) Boston: Pearson
- Gökmen,H., (1988). Gençlerin Gelişmelerinde Beden Eğitiminin Rolü (Fiziksel, Psikolojik ve Sosyolojik gelişmede). *Orta Öğretim Kurumlarında Beden eğitimi ve sorunları Türk Eğitim Derneği VI. Öğretim Toplantısı* s.59, Ankara
- Gündüz N. (1988). Beden Eğitimi Öğrencilerin Değerlendirilmesi, *Orta Öğretim Kurumlarında Beden eğitimi ve sorunları Türk Eğitim Derneği VI. Öğretim Toplantısı*, Ankara
- Gündüz N. (1988). *Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Spor Etkinliklerini Nasıl Daha Verimli ve İşlevsel Duruma Getirebiliriz?*, Orta Öğretim Kurumlarında Beden eğitimi ve sorunları Türk Eğitim Derneği VI. Öğretim Toplantısı, Panel:2 Ankara
- Günüşık E. (1973). Temel Eğitim Kavramlarının Açıklanması, *Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları Cilt: 4, s.7* Ankara
- Heppner, P. P., & Petersen, C. H. (1982). The development and implications of a personal problem solving inventory. *Journal of Counselling Psychology*, 29, 66-75.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018*. Ankara.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara

- Larkin, J. H. (1980). Skilled Problem Solving in Physics: A Hierarchical Planning Model. *Journal of Structural Learning, 1*, 271-297.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Basım Evi.
- Özkul, G., & Örün, E., (2016). Girişimcilik ve İnovasyonun Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi Ampirik Bir Araştırma. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetim Dergisi, 5(2)*, 17-51.
- Şahin, N., & Şahin, N. H. & Heppner, P. P. (1993), The psychometric properties of the Problem Solving Inventory, *Cognitive Therapy and Research, 17(4)*, 379-396.
- Soylu, Y., & Soylu, C. (2006). Matematik derslerinde başarıya giden yolda problem çözmenin rolü. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(11)*, 97-111.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.) Pearson, Boston
- Taş, S. (2017). İnovasyon, Eğitim ve Küresel İnovasyon Endeksi. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(1)*, 99-123 .
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Francisco: Jossey-Bass.
- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni, <https://www.etkinlikarsivi.com/wp-content/uploads/2024/05/2024-TURKIYE-YUZYILI-MAARIF-MODELI-OGRETIM-PROGRAMLARI-ORTAK-METNI.pdf>
- Varis, T. (2007). New technologies and innovation in higher education and regional development. *Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento, 4(11)*, 16-24.
- Yaman, S., Bal İncebacak, B., & Sarışan Tungaç, A. (2022). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri ölçeği'nin ortaokul düzeyine uyarlanması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 62*, 208-233 . DOI: 10.21764/maeuefd.959033.

Türkiye’deki Nöromuhasebe ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi Sevim AĞAÇ^{1*}, Mahmut Sami ÖZTÜRK²¹ Suleyman Demirel University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, ISPARTA² Suleyman Demirel University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, ISPARTA¹ <https://orcid.org/0000-0002-8144-4927>² <https://orcid.org/0000-0002-7657-3150>* Corresponding author : sevimagac07@gmail.com**Araştırma Makalesi****Makale Tarihiçesi:**

Geliş tarihi: 15.11.2024

Kabul tarihi: 16.12.2024

Online Yayınlanma: 31.12.2024

Anahtar Kelimeler:

Davranışsal Muhasebe

Nöromuhasebe

Zihinsel Muhasebe

Bibliyometrik

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'nin internet sitesi üzerinden ulaşılabilen nöromuhasebe ile ilgili olan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizini yapmaktır. Araştırma sonucunda yayımlanan 14 lisansüstü tezin 12 tanesini yüksek lisans tezi oluştururken sadece 2 tanesini doktora tezi oluşturmaktadır. Ayrıca bu tezlerin büyük çoğunluğunun yazım dillerinin de Türkçe olduğu tespit edilmiştir. Lisansüstü tezlerin en çok 2021 yılında Marmara Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi olmak üzere kamu üniversitelerinde yayımlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca lisansüstü tezlerde en çok profesör doktorların tez danışmanlığını yürüttükleri, işletme konusunda çalışıldığı, anahtar kelime olarak “nöromuhasebe”, “nörobilim”, “davranışsal muhasebe” ve “zihinsel muhasebe” kelimeleri kullanılmıştır. Türkiye’deki lisansüstü tezlerde nöromuhasebe ile ilgili olan tezlerin sayısının çok az olduğu belirlenmiştir.

Bibliometric Analysis of Graduate Thesis Related to Neuroaccounting in Turkey**Research article****Article History:**

Received: 15.11.2024

Accept: 16.12.2024

Available online: 31.12.2024

Keywords:

Behavioral Accounting

Neuroaccounting

Mental Accounting

Bibliometrics

ABSTRACT

The aim of this study is to conduct a bibliometric analysis of postgraduate theses related to neuroaccounting that can be accessed through the website of the National Thesis Center of the Council of Higher Education of the Republic of Turkey. As a result of the research, it was determined that the vast majority of the published postgraduate theses were master's theses, and their written language was Turkish. It was determined that the most postgraduate theses were published in public universities, especially Marmara University and İnönü University in 2021. In addition, in postgraduate theses, the most professors were the thesis advisors, the subject of business was studied, and the keywords neuroaccounting, neuroscience, behavioral accounting and mental accounting were used. It was determined that the number of theses related to neuroaccounting in Turkey was very low.

GİRİŞ

Bilgi teknolojileri ve sosyal bilimlerdeki gelişmeler, muhasebe biliminin evrimini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu etkileşim sonucunda geleneksel muhasebe, bir dizi yapısal değişiklik ve dönüşüm geçirerek farklı alt disiplinlere ayrılmaya başlamıştır. Bu değişim muhasebenin işlevselliğini yalnızca kayıt işlemlerinin ötesine taşımış, daha geniş bir kapsam kazandırmıştır. Geleneksel muhasebenin başlangıçta yalnızca finansal işlemlerin kaydedilmesiyle sınırlı olduğu düşünülürken, zamanla muhasebe pratiği daha karmaşıklaşarak çok boyutlu bir hale

gelmiştir. Bu dönüşümün en belirgin çıktılarında biri, davranışsal muhasebe alanının ortaya çıkmasıdır. Davranışsal muhasebe, bireylerin muhasebe olaylarına tepkilerini, bu olaylara yönelik sergiledikleri tutum ve davranışları inceleyen bir disiplindir (Gönen ve Rastgen, 2017).

Davranışsal muhasebe, muhasebe bilimi ile davranış bilimlerinin kesişim noktasında yer alan bir alan olup, özellikle psikoloji ve sosyolojiden önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu disiplin, iki temel unsur üzerinde odaklanmaktadır. Birincisi, muhasebecilerin profesyonel davranışları üzerine odaklanmaktadır. İkincisi ise, muhasebe raporları ve analizleri ile etkileşimde bulunan muhasebeci olmayan bireylerin davranışları üzerine odaklanmaktadır. Davranışsal muhasebe, bu iki grup arasındaki etkileşimleri ve davranışsal dinamikleri inceleyerek, muhasebe süreçlerinin insanlar üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde anlamayı amaçlamaktadır (Hofstede and Kinard, 1970). Bu iki gruptaki bireylerin aynı özelliklere sahip olmasının beklemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Kültürel, siyasi, dini ve benzeri farklılıklar, bireyleri birbirinden ayıran en önemli unsurlardır. İnsan faktörünü muhasebenin merkezine alan davranışsal muhasebe, aynı muhasebe verisini inceleyen iki farklı bireyin, bu verilere dayalı olarak farklı kararlar alabileceklerini vurgulamaktadır. Bu durum, bireylerin karar alma süreçlerinde kişisel, kültürel ve psikolojik faktörlerin belirleyici rol oynadığını göstermektedir (Marşap ve Gökten, 2016). Dolayısıyla, davranışsal muhasebe geleneksel muhasebe yaklaşımında hazırlayıcılar ve kullanıcılar tarafından yeterince dikkate alınmayan algılar, tutumlar, değerler ve davranışları düzeltmeyi ve bu unsurları daha kapsamlı bir şekilde geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu disiplin, muhasebe süreçlerinin insan faktörünü göz önünde bulundurarak, muhasebe pratiğine dair daha derin bir anlayış ve etkileşim sunmayı hedeflemektedir (Ayboğa ve Koç, 2022).

Davranışsal muhasebe araştırmaları, bireylerin finansal kararlar alırken duygu durumlarının bu kararlar üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmaları içermektedir. Ayrıca, bu alandaki araştırmalar, insan beyninin farklı bölümleri, sinir yolları ve çeşitli farmakolojik müdahalelerin, karar alma süreçleri üzerindeki etkilerini de analiz etmeye başlamıştır. Bu incelemeler, nöromuhasebe kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Usul ve Çağlayan, 2018). Nöro kavramı elektriksel ve kimyasal sinyaller vasıtasıyla yaşam için gerekli olan bütün fonksiyonların koordinasyonuna yardım eden ve bireylerin vücudunda bilgi taşımaktan sorumlu olan bir kavram niteliğindedir. Ayrıca insanların beyininde yaklaşık olarak yüz milyar nöron olduğu araştırmalar neticesinde ortaya çıkmıştır (Şenel ve Darıcı, 2018). Bu nöronların her biri birbirleriyle bağlandığı zaman bilgi akışı sağlanmaktadır. Nörobilimsel araştırmalar insanların beyindeki nörol bağların davranış ve öğrenme üzerindeki etkisini

ortaya çıkarabilmeyi amaçlamaktadır (Usul ve Çağlayan, 2018). Bu kapsamda nörobilim insanların beyinlerinin karar verme süreçlerini ve insanların nasıl karar verdiğini anlamaya çalışan bir bilim dalı olarak insanların beyinlerinin karar alma sürecindeki işleyişine yönelik model oluşturmaktadır (Birnberg and Ganguly, 2012). Beynin karar alma aşamasındaki işleyişine yönelik olarak geliştirilmiş olan bu faaliyetler zaman ilerledikçe değişik disiplinlerle işbirliği içinde olmayı gerekli kılmıştır. Ayrıca, sosyal bilimlerin birçok alanıyla beraber hareket etmeyi ve sonunda da sosyal bilimler alanında nöropazarlama, nöroekonomi, nörofinans ve nöromuhasebe gibi birçok yeni alt disiplinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Uzbay, 2015). Nöromuhasebe, muhasebeyi geleneksel muhasebeden kurtaran davranışsal muhasebe ve nörobilim yöntemlerini iktisat alanında uygulana nöroiktisat ve diğer alt dallardaki gelişmeler sonucunda ortaya çıkmıştır (Kaya ve Kaya, 2022).

Nöromuhasebe, muhasebe ve nörobilim alanlarının birbiri ile ilişkisinde yer alan, bireylerin finansal karar alma süreçlerini biyolojik ve nörolojik açıdan ele alan bir disiplindir. Nöromuhasebe, insanların karar alma süreçlerini daha iyi anlayabilmek amacıyla ortaya çıkan bir disiplin olarak, bu süreçlerin nörolojik temellerini incelemektedir. Bu alan, bireylerin karar alma aşamasında yaşadıkları mental durumların nörolojik kökenlerini analiz ederken, aynı zamanda risk alma davranışlarıyla ilişkili olarak vücutta salgılanan hormonların bu kararlar üzerindeki etkilerini de araştırmaktadır. Nöromuhasebe, karar alma süreçlerinin biyolojik, psikolojik ve nörolojik boyutlarını bir arada ele alarak, finansal kararların daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır (Usul ve Çağlayan, 2018). Nöromuhasebe, muhasebe davranışlarının temelini oluşturan beyin mekanizmalarını inceleyen ve bu mekanizmaların muhasebe uygulamaları üzerindeki etkilerini açıklayan bir disiplindir. Bu alan, nörobilimsel yöntemler kullanarak, muhasebe davranışlarının oluşumu, gelişimi ve değişiminin ardında yatan nörolojik nedenleri ortaya koymaktadır. Nöromuhasebe, beyin fonksiyonları perspektifinden muhasebe süreçlerini analiz ederek, bireylerin finansal kararlar alırken sergiledikleri davranışları daha derinlemesine anlamaya katkı sağlamaktadır (Wang, 2018).

Nöromuhasebe, beyindeki bilgilerin nasıl değerlendirildiği ve bu değerlendirilen bilgilerin nasıl analiz edildiğini öğrenebilen bir bilim dalıdır. Böylelikle nöromuhasebe araştırmaları muhasebenin beyin karar alma aşamalarını nasıl etkilediğini incelemesinden dolayı oldukça önem arz etmektedir (Demircioğlu ve Ever, 2021). Nöromuhasebenin öneminin yanı sıra özellikleri de bulunmaktadır. Bu özellikler (Koçak, 2024):

- Nöromuhasebe, finansal karar verme sürecinin, bir dizi nörolojik ağ ve beyin bölgesini içeren karmaşık bir bilişsel süreç olduğunu kabul etmektedir. Bu süreç, bireylerin finansal

kararlar alırken hem bilinçli hem de bilinçdışı düzeyde gerçekleşen nörolojik etkileşimleri kapsamaktadır.

- Nöromuhasebe, bilişsel önyargıların ve yaratıcı düşünme yöntemlerinin karar verme süreçleri üzerindeki etkisini vurgulayan davranışsal muhasebe ilkelerinden faydalanmaktadır.

- Nöromuhasebe, ekonomik davranışı açıklayabilmek amacıyla nöroekonomik modelleri kullanmaktadır. Bu modeller, ekonomik karar alma süreçlerini nasıl etkilediğini anlamak için nörobilim, psikoloji ve ekonomi disiplinlerinden elde edilen bulguları birleştirerek, nöral mekanizmaların bu süreçlerdeki rolünü ortaya koymaktadır.

- Nöromuhasebenin muhasebe, finans, pazarlama ve kamu politikası gibi farklı alanlar için pratik çıkarımları bulunmaktadır. Örneğin; finansal sistemlerin tasarımı, etkili finansal müdahalelerin geliştirilebilmesi ve tüketici davranışını etkileyebilen faktörlerin tespit edilmesinde bilgi sağlamaktadır.

- Nöromuhasebe risk yönetimi stratejileri tasarlama, yatırım kararlarını değerlendirme ve düzenleyici çerçeveler oluşturma konusunda değerli katkılar sunmaktadır.

Muhasebe alanı içinde henüz yeni bir kavram olan nöromuhasebe alanında yerli literatürün en önemli kaynaklarından birisi olan tezler de konunun nasıl ele alındığı merak edilmiş ve bu çalışma yapılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada, Türkiye’deki nöromuhase ile ilgili olan lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler ışığında bibliyometrik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Yapılan bu analizin gelecekte yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olmasıyla beraber muhasebe alanında katkılar sunması hedeflenmektedir. Araştırma Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi’nin internet sitesi üzerinden yapılmıştır. Tarama terimi girdisi olarak ‘nöromuhasebe’, ‘davranışsal muhasebe’ ve ‘zihinsel muhasebe’ kelimeleri ve aranacak olarak da ‘tez adı’ kullanılarak veri tabanı üzerinden araştırma yapılmıştır.

LİTERATÜR TARAMASI

Yapılan detaylı literatür taraması sonucunda nöromuhasebe alanında yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nöromuhasebe ile ilgili yerli ve yabancı literatürde yayınlanan çalışmalara yer verilmiştir.

Dickhaut (2009) araştırmasında nöromuhasebe perspektifinden insan beynini orijinal bir muhasebe organı olarak ele alarak bireylerin ekonomik bilgileri işleme ve değerlendirme yeteneklerini destekleyen iç muhasebe mekanizmalarını ele almayı amaçlamıştır. Araştırmada muhasebe alanındaki bilişsel süreçlerin yanı sıra bu süreçlerin muhasebe teorisi ve pratiği üzerindeki etkilerine dair değerli bilgileri teorik olarak sunmaktadır.

Birnberg ve Ganguly (2012) çalışmalarında nöromuhasebenin gelecekte bir araştırma alanı olarak taşıdığı potansiyeli ele almayı amaç edinmişlerdir. Bu amaç doğrultusunda nörobilimden elde edilen iç görülerin muhasebe alanında karar verme süreçleri ve davranışsal analizler üzerindeki katkılarının önemine teorik bir çalışma yaparak değinmiştir. Bu bağlamda, gelişmekte olan nöromuhasebe alanının muhasebe mesleği üzerindeki etkileri tartışılarak, disiplinler arası bir yaklaşımın muhasebe pratiği ve teorisine sağlayabileceği katkılar detaylandırılarak sunulmuştur.

Eskenazi vd. (2016) araştırmalarında insan ayna nöron sisteminin finansal raporlama süreçlerinde etik dışı davranışlara olan etkisini teorik bir çalışma yaparak incelemişlerdir. Özellikle, denetçilerin güvene dayalı sorumluluklarından ödün verme nedenleri EEG bulguları aracılığıyla araştırılmıştır. Bu araştırma, muhasebe alanındaki karar verme süreçlerini etkileyebilecek psikolojik faktörlerin anlaşılmasına katkıda bulunarak, etik değerlendirmelerde nörobilimin sağladığı iç görüleri ekonomik bir bakış açısıyla ortaya koymaktadır.

Artienwicz (2016) çalışmasında nöromuhasebe kavramı davranışsal muhasebe ve nöroekonomi bağlamında ele alınarak, muhasebe ilkelerinin, politikalarının ve finansal tablo sunumlarının değerlendirilmesinde nörobilimin potansiyel etkileri teorik olarak tartışılmıştır. Nöromuhasebe, daha kullanıcı dostu finansal tabloların geliştirilmesine katkı sağlayabilecek bir trend olarak tanımlanmakta olup, bu çerçevede davranışsal muhasebe alanına yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Ayrıca çalışma, nörobilimin muhasebe uygulamaları üzerindeki etkilerini değerlendirerek, finansal bilgi sunumunun kullanıcı deneyimini iyileştirme potansiyeline vurgu yapmaktadır.

Mackowiak (2018) araştırmasında davranışsal muhasebe, nöromuhasebe, yaratıcı muhasebe ve agresif muhasebe arasındaki ilişkileri teorik olarak incelemiştir. Bu farklı muhasebe yaklaşımlarının birbiriyle ilişkili olduğunu ve karşılıklı etkileşim içerisinde bulunabileceğini ortaya çıkarmıştır. Araştırma, muhasebe uygulamalarındaki davranışsal eğilimlerin muhasebe politikaları ve raporlama süreçleri üzerinde nasıl bir etki yarattığını analiz ederek, bu ilişkilerin muhasebe teorisi ve pratiği açısından önemini vurgulamaktadır.

Usul ve Çağlayan (2018) yapmış oldukları çalışmalarında nöromuhasebe kavramını teorik olarak incelemişlerdir. Ayrıca çalışmalarında nöromuhasebenin gelişim aşamalarını, yöntemlerini, sağladığı avantajlarını ve dezavantajlarını ele alarak muhasebe alanında yeni ilerlemeler getireceği konusunda öngörülerde bulunmuşlardır.

Surayti ve Mooduto (2021) çalışmalarında nöromuhasebenin karar verme süreçleri üzerindeki etkisi incelenmiş ve veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılarak bilgi

sağlayıcıların öznel bakış açıları analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, karar verme davranışını etkileyebilecek başlıca faktörler arasında ilgi alanları, sınırlı görev süresi, siyasi bağlantılar ve bilgi eksikliğinin yer aldığını göstermektedir. Bu faktörlerin, karar alma süreçlerine olan etkileri nöromuhasebe perspektifinden değerlendirilerek konunun muhasebe alanındaki karar verme mekanizmalarına olan katkılarını ele almışlardır.

Demircioğlu ve Ever (2021) araştırmalarında, muhasebe alanında nörobilimsel araştırmaların etkilerine odaklanılarak, nörobilimin muhasebe disiplinine yansımalarını incelemeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda, öncelikle nöromuhasebe alanında yapılan çalışmalar incelenmiş ve nörobilimsel yöntemlerin muhasebe biliminde uygulanmasıyla ortaya çıkan nöromuhasebe kavramı ile bu kavramın önemi ele alınmıştır. Sonrasında, nöromuhasebede kullanılan nörobilimsel yöntemler ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve nöromuhasebenin davranışsal muhasebe, kurumsal sosyal sorumluluk, yaratıcı muhasebe, agresif muhasebe ve adli muhasebe gibi diğer muhasebe çalışma alanlarıyla ilişkisi değerlendirilmiştir.

Setiana vd. (2022) yapmış oldukları çalışmalarında pandemi döneminde nörobilim, nöromuhasebe ve nöroekonomi arasındaki kavramsallaştırma, inşa ve teorik ilişkiyi bilmeyi ve araştırmayı amaçlamışlardır. Nörobilim, nöromuhasebe ve nöroekonomi ile ilgili verimli piyasa teorisi ve rasyonelitenin önemli gelişmelerini ve katkılarını kütüphane araştırması sonucunda toparlayarak analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda nörobilim, nöromuhasebe ve nöroekonominin bir pandemi sırasında Endonezya'daki halka açık şirketlerin yatırımcılarına yardımcı olabileceğini gösteren araştırma bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca sonuçlar, muhasebe davranışına ilişkin literatürün yeni bir alana, nörobilim, nöromuhasebe ve nöroekonomiye doğru ilerlediğini, aslında yatırım karar aşamasında da yer aldığı tespit edilmiştir.

Ayboğa ve Koç (2022) araştırmalarında hilelerin tespit edilmesinde davranışsal muhasebe kapsamında nöromuhasebe tekniklerini ve kullanım alanlarına açıklık getirmeye çalışmak için öneriler sunmayı amaçlamışlardır. Ayrıca çalışmada davranışsal muhasebe, nöromuhasebe ve hile kavramları detaylı olarak açıklayarak öneriler sunmuşlardır.

Nazaripour ve Zakizadeh (2023) yaptıkları araştırmalarında nöromuhasebeyi ve bu muhasebein bütçe kararları üzerindeki etkilerini araştırmayı amaç edinmişlerdir. Bu sebeple finansal ve bütçe yöneticisi ve uzmanlarını kapsayan 245 kişiye yüz yüze anket yapılmıştır. Anket sonuçları veri analiz modellemesi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada bağımlı değişken olarak uyaran aktarımı ve sezgiyi içerir olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda uyaran aktarımı, dinamik bilişsel işleme ve uzmanlık değişkenleri üzerinde pozitif ve anlamlı

etkilere sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca iki bağımsız değişkenin çalışmanın alt yapısı üzerinde pozitif ve anlamlı etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki nöromuhasebe ile ilgili olan lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler ışığında bibliyometrik analizinin yapılmasıdır. Yapılan bu analizin gelecekteki yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olmasıyla beraber muhasebe alanında katkılar sunması hedeflenmektedir. Araştırma Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi’nin internet sitesi üzerinden yapılmıştır. Tarama terimi girdisi olarak ‘nöromuhasebe’, ‘davranışsal muhasebe’ ve ‘zihinsel muhasebe’ kelimeleri ve aranacak olarak da ‘tez adı’ kullanılarak veri tabanı üzerinden araştırma yapılmıştır.

Bu araştırma 09.10.2024 tarihine kadar Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi’nin web adresinden ulaşılan kayıtlar ele alınmıştır. Bu kısımda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1.Yazılan tezlerin türüne göre dağılımı nedir?
- 2.Yazılan tezlerin yıllara göre dağılımı nedir?
- 3.Yazılan tezlerin dillerine göre dağılımı nedir?
- 4.Yazılan tezlerin üniversitelere göre dağılımları nelerdir?
- 5.Yazılan tezlerin üniversitelerin statülerine göre dağılımları nelerdir?
- 6.Yazılan tezlerin danışmanların unvanlarına göre dağılımları nelerdir?
- 7.Yazılan tezlerin çalışma konularına göre dağılımları nelerdir?
- 8.Yazılan tezlerde en çok kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?
- 9.Yazılan tezlerden kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımları nelerdir?

Türkiye ölçeğinde ‘nöromuhasebe’ veya ‘nöroaccounting’ kelimelerini tez başlığında içeren toplam 14 tane lisansüstü teze rastlanmıştır. Bu tezlerde 12 tanesi yüksek lisans tezinden oluşurken 2 tanesini doktora tezi oluşturmaktadır. Tezlerin hepsinin erişimi sağlanmıştır.

Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak nöromuhasebe konusunda lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi yapılmış olup konu ile ilgili olarak literatürde yer alan boşluğun doldurulması amaçlanmıştır.

UYGULAMA

Araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan nöromuhasebe ile ilgili olan lisansüstü tezlerin dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Lisansüstü Tez Türlerinin Dağılımı

Tez Türü	Frekans	Yüzde
Yüksek Lisans	12	85,7
Doktora	2	14,3
Toplam	14	100,0

Tablo 1’de görüldüğü üzere nöromuhasebe, davranışsal muhasebe ve zihinsel muhasebe ile ilgili yayımlanan toplam 14 tane lisansüstü tezlerinden 12 tanesini yüksek lisans tezi oluştururken, 2 tanesini doktora tezi oluşturmaktadır.

Lisansüstü tezlerin yazım dillerine göre dağılımı Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Yazım Dillerine Göre Dağılımı

Tez Türü	Türkçe		İngilizce		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Yüksek Lisans	11	78,6	1	7,1	12	85,7
Doktora	2	14,3	0	0	2	14,3
Toplam	13	92,9	1	7,1	14	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere lisansüstü yayımlanan tezlerin sadece 1 tanesi İngilizce olarak yayımlanırken, 13 tanesi Türkçe olarak yayımlanmıştır.

Lisansüstü tezlerin dillerin yayımlandığı yıllara göre dağılımı Tablo 3’de sunulmaktadır.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlerin Yayımlandığı Yıllara Göre Kronolojik Sıralaması

Yayımlandığı Yıl	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
2010	0	0	1	7,1	1	7,1
2017	1	7,1	0	0	1	7,1
2019	1	7,1	0	0	1	7,1
2021	4	28,6	0	0	4	28,6
2022	1	7,1	0	0	1	7,1
2023	3	21,4	0	0	3	21,4
2024	2	14,3	1	7,1	3	21,4
Toplam	12	85,7	2	14,3	14	100

Tablo 3’de görüldüğü üzere tezlerin dağılımları kronolojik olarak incelendiğinde 2021 yılında 4 tane yüksek lisans tezi yayımlanırken, 2023 yılında 3 tane yüksek lisans tezi yayımlanmıştır. 2024 yılında ise 2 tane yüksek lisans tezi yayımlanırken, 1 tane doktora tezi yayımlanmıştır. Diğer yıllarda ise sadece 1’er tane tez yayımlanmıştır.

Lisansüstü tezleri yöneten öğretim üyelerinin unvanlarına göre dağılımı Tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4. Lisansüstü Tezleri Yöneten Öğretim Üyelerinin Unvanlarına Göre Dağılımı

Unvanları	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Dr. Öğr. Üyesi	1	7,1	0	0	1	7,1
Doç. Dr.	2	14,3	0	0	2	14,3
Prof. Dr.	9	64,3	2	14,3	11	78,6
Toplam	12	85,7	2	14,3	14	100

Lisansüstü tezleri yöneten öğretim üyelerinin unvanlarına göre dağılımına bakıldığında 1 tane yüksek lisans tezi Dr. Öğr. Üyesi tarafından yürütülmüştür. Yüksek lisanstan 2 tez Doç. Dr. unvanına sahip olan danışman tarafından yürütülmüştür. Prof. Dr. unvanına sahip olan danışman tarafından ise 9 yüksek lisans 2 tane doktora tezi yürütülmüştür.

Lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversitelerin statülerine göre dağılımları Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5. Lisansüstü Tezlerin Hazırlandığı Üniversitelerin Statülerine Göre Dağılımı

Statüler	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kamu	10	71,4	1	7,1	11	78,6
Vakıf	2	14,3	1	7,1	3	21,4
Toplam	12	85,7	2	14,3	14	100

Tablo 5’de görüldüğü üzere ele alınan tezlerin 3 tanesi Vakıf üniversiteleri tarafından yapılırken, 11 tanesi Kamu üniversiteleri tarafından yapılmıştır.

Tablo 6’da lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımları verilmektedir.

Tablo 6. Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Yöntemler	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Nitel	1	7,1	1	7,1	2	14,3
Nicel	7	50,0	1	7,1	8	57,1
Derleme	3	21,4	0	0	3	21,4
Model Oluşturma	1	7,1	0	0	1	7,1
Toplam	12	85,7	2	14,3	14	100

Tablo 6’da görüldüğü üzere ele alınan lisansüstü tezlerden 1 tane model oluşturma ve 2 tane nitel yöntem kullanılmıştır. Ayrıca lisansüstü tezlerden 8 tanesinde nicel yöntem

kullanılırken, 3 tane derleme yöntem kullanılmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere nöromuhasebeyi kapsayan tezlerin genelinde nicel yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 7’de lisansüstü tezlerin veri toplama tekniklerine göre dağılımları sunulmaktadır.

Tablo 7. Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Tekniklerine Göre Dağılımı

Veri Toplama Teknikleri	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Anket	7	50,0	1	7,1	8	57,1
Doküman İnceleme	4	28,6	1	7,1	5	35,7
Mülakat	1	7,1	0	0	1	7,1
Toplam	12	85,7	2	14,3	14	100

Çalışma kapsamında incelenen tezlerin içerisinde en fazla tercih edilen veri toplama tekniklerinden anket ile veri toplama yöntemi (8 tane tezde) kullanılırken, 5 tane tezde doküman inceleme tekniğini kullanılmıştır.

Tablo 8’de lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversitelere göre dağılımları sunulmuştur.

Tablo 8. Lisansüstü Tezlerin Hazırlandığı Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Marmara Üniversitesi	2	14,3	0	0	2	14,3
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	0	0	1	7,1	1	7,1
Galatasaray Üniversitesi	1	7,1	0	0	1	7,1
Üsküdar Üniversitesi	1	7,1	0	0	1	7,1
Kırklareli Üniversitesi	1	7,1	0	0	1	7,1
İnönü Üniversitesi	2	14,3	0	0	2	14,3
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	1	7,1	0	0	1	7,1
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	7,1	0	0	1	7,1
Kocaeli Üniversitesi	1	7,1	0	0	1	7,1
Akdeniz Üniversitesi	0	0	1	7,1	1	7,1
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	7,1	0	0	1	7,1
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	1	7,1	0	0	1	7,1
Toplam	12	85,7	2	14,3	14	100

Lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversitelerin dağılımlarından anlaşılacağı üzere nöromuhasebeyi ile ilgili olan lisansüstü tezleri Marmara Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi 2’şer tane tez hazırlarken, diğer üniversiteler ise 1’er tane tez hazırlamıştır.

Tablo 9’da lisansüstü tezlerin çalışma konularına göre dağılımları sunulmuştur.

Tablo 9. Lisansüstü Tezlerin Çalışma Konularına Göre Dağılımı

verme süreçlerinin temel dinamiklerini anlamada, bazen işletmelerdeki karar verme süreçlerinin etkinliğini artırmada yol gösterici olabilmektedir. Nöromuhasebe, yeni bir disiplin olarak, bu gelişmiş teknikleri muhasebe alanında kullanmakta ve karar verme süreçlerinin daha derinlemesine analiz edilmesine olanak tanımaktadır. Nöromuhasebe, bireylerin karar verme süreçlerini daha iyi anlamaya yönelik bir köprü işlevi gören bir disiplindir. Bu alan, karar alma aşamasında bireylerin mental durumlarının nörolojik temellerini incelemektedir. Ayrıca, bu inceleme sırasında, bireylerin risk alırken salgıladıkları çeşitli hormonların, karar verme süreçleri üzerindeki etkileri de araştırılmaktadır. Nöromuhasebe, böylece bireysel kararların biyolojik ve psikolojik temel dinamiklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Nöromuhasebe, muhasebeye modern bir yaklaşım olarak, nörobilimsel teknik ve yöntemler aracılığıyla muhasebenin insan beynindeki davranışsal etkilerini incelemektedir. Bu perspektif, aynı zamanda birçok yeni araştırmanın odak noktası haline gelmektedir. Nörobilim alanındaki pek çok çalışma ve elde edilen bulgular, nörobilimsel yöntemlerin muhasebe biliminde kullanılmasının önemli ve gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, nöromuhasebe kavramı günümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Yapılan araştırmalar, nöromuhasebenin, davranışsal muhasebe disiplininde nöronal temellere dayanan yeni bir eğilim olarak tanımlanabileceğini ve nörobilimsel kanıtlar ışığında, diğer muhasebe alt alanlarıyla da etkileşime girebileceğini göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki nöromuhasebe ile ilgili olan lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler ışığında bibliyometrik analizinin yapılmasıdır. Yapılan bu analizin gelecekteki yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olmasıyla beraber muhasebe alanında katkılar sunması hedeflenmektedir. Araştırma Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi’nin internet sitesi üzerinden yapılmıştır. Tarama terimi girdisi olarak ‘nöromuhasebe’, ‘davranışsal muhasebe’ ve ‘zihinsel muhasebe’ kelimeleri ve aranacak olarak da ‘tez adı’ kullanılarak veri tabanı üzerinden araştırma yapılmıştır.

Bu araştırma 09.10.2024 tarihince Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi’nin web adresinden ulaşılan kayıtlar ele alınmıştır. Ulaşılabilen tez çalışmalarının bibliyometrik analizleri için ‘tezin türü’, ‘yayımlanma yılı’, ‘tezin yazım dili’, ‘yayımlandığı üniversite’, ‘üniversitelerin statüsü’, ‘tez danışmanının unvanı’, ‘tezin çalışma konusu’, ‘anahtar kelimeler’ ve ‘araştırma yöntemleri’ biçiminde anahtar kelimeler belirlenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde ise yüzde ve frekans analizleri kullanılırken tezlere yönelik çıkarım yapılırken de içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Nöromuhasebe konusunu kapsayan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında zaman 2010 yılından 2017 yılına kadar hiçbir tez tamamlanmamıştır. Nöromuhasebe ile ilgili 2010 yılında ilk tez tamamlanmıştır. Bu nedenle bu konunun 2017 yılına kadar dikkat çekmediği söylenebilir. Tez sayısının 2017 yılından sonra artmasının nedeni ise, nöromuhasebe konusunun daha çok yeni bir kavram olarak dikkat çektiği ve bu alanda tezler yazılmaya başladığı söylenebilir. Tezlerde genel olarak nicel yöntem tercih edildiği görülmektedir. Bunun nedeninin ise, nöromuhasebe konusunun nicel veri toplama tekniğine uygun bir konu olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak nöromuhasebe son yıllarda önem kazanmaya başlamış olsa da bu konuda yapılan çalışmaların henüz çok az olduğu görülmektedir. Ayrıca, nöromuhasebe konusundaki lisansüstü tez çalışmalarının sayı ve nitelik olarak yetersiz olduğu kanaatine varılmıştır. Yapılan bu çalışmanın nöromuhasebenin gelişimine ve gelecekte araştırma yapacak olan bilim insanlarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Böylelikle bu alanda boşluğun olduğu ve bu konu ile ilgili daha çok çalışma yapılabileceği gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı Özeti

Yazarlar makaleye eşit katkıda bulunmuşlardır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Artienwicz, N. (2016). Behavioral Stream In Polish Accounting, 246-261.
- Ayboğa, H. ve Koç, Ş. (2022). İşletmelerde Hilenin Önlenmesi ve Tespitinde Davranışsal Muhasebe ve Nöromuhasebe Tekniğinin Uygulama Süreci ve Öneriler. Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi, 6(1), 97-110.
- Birnberg, J.G. and Ganguly, A.R. (2012). Is Neuroaccounting Waiting in the Wings? An Essay. Accounting, Organizations and Society, 37(1), 1-13.
- Demircioğlu, E.N. and Ever, D. (2021). Nörobilimin Muhasebeye Etkisi: Nöromuhasebe, Ömer Halisdemir Üniveristesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 612-623.
- Dickhaut, J. (2009). The Brains as the Original Accounting Institution. The Accounting Review, 84(6), 612-1712.
- Eskenazi, P.I., Hartmann, F.G. and Rietdijk, W.J. (2016). Why Controllers Compromise on Their Fiduciary Duties: EEG Evidence on the Role of the Human Mirror Neuron System. Accounting, Organization and Society, 50, 41-50.

- Gönen, S. ve Rasgen, M. (2017). Davranışsal Muhasebe Alanını İçeren Araştırmalara Yönelik Literatür Taraması, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(6), 189-198.
- Hofstedt, T.R. and Kinard, J.C. (1970). A Strategy For Behavioral Accounting Research, The Accounting Review, 45(1), 38-54.
- Kaya, Ö. Ve Kaya, E. (2022). Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar XIV, Eğitim Yayınevi, 1.Baskı, İstanbul.
- Koçak, Z.S.(2024). Nöromuhasebe Disiplinindeki Yayınların Bibliyometrik Analizi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi, 1-240.
- Mackowiak, E. (2018). From Behavioral Accounting to Aggressive Accounting. Economic and Social Development: Book of Proceedings, 153-161.
- Marşap, B. ve Gökten, P.O. (2016). Davranışsal Muhasebe: Kuramsal Yaklaşım, İşletme Araştırmaları Dergisi, 8(4), 345-359.
- Nazaripour, M. and Zakizadeh, B. (2023). The Role of Neuroaccounting in Financial and Budget Decision-Making, Neuropsychology, 9(2), 1-18.
- Setiana, E., Irawan, Muda, I. (2022). Conceptualization, Construction and Theoretical Relationship Between Neuro Science, Neuro Accounting and Neuro Economics in Pandemic Area, Mathematical Statistician and Engineering Applications, 71(3), 1069-1075.
- Suryati, T. and Mooduto, W. (2021). The Role of Neuroaccounting (The Science of Neural-Based Accounting) In Decision Making, BRAIN, 1(12), 40-50.
- Wang, B. (2018). Analysis of Corporate Social Responsibility Decision-Making Behavior Based on Cognitive Neuroscience. NeuroQuantology, 16(6). 326-333.
- Usul, H. ve Çağlayan, E. (2018). Nöromuhasebe, World of Accounting Science, 20(2), 450-465.
- Uzbay, İ.T. (2015). Beni Anlamak Sadece Nörobilim ile Mümkün Mü? Beyin Yüzyılında Nörolojik Bilimlerden Sosyal Bilimlere Yeni Açılımlar, Yeni Yaklaşımlar. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1, 119-155.